

Jaarrapportage 2017

Tekstuele toelichting

Definitief

april 2018

COLOFON

Jaarrapportage De Groenzoom

Beheercombinatie De Groenzoom

STATUS
VERSIE
DATUM

DEFINITIEF
4
11 april 2018

INHOUDSOPGAVE

COLOFON	2
INHOUDSOPGAVE	3
1 INLEIDING	5
Samenvattend 2017	7
Leeswijzer	8
2 OBJECTEN	9
2.1 Algemeen	9
2.2 Natuurtypen	10
2.3 Overig groen	25
2.4 Beplanting	26
2.5 Water en oevers	26
2.6 Infrastructuur	27
2.7 Terreinmeubilair	27
2.8 Civiele kunstwerken	27
2.9 Schoon	27
3 PROCESSEN	28
3.1 Procesmanagement	28
3.2 Technisch management	32
3.3 Omgevingsmanagement	35
3.4 Organisatiemanagement	41
BIJLAGEN	43

1 INLEIDING

De natuur als buur, lokaal en betrokken:

- *Ontwikkelen van de karakteristieke natuurwaarden voor dit gebied in een herkenbaar cultuurlandschap;*
- *Recreatief gebruik door de regio in uiteenlopende vormen faciliteren en stimuleren;*
- *Medewerkers (met een afstand tot de arbeidsmarkt) uit de omgeving kansen bieden zich persoonlijk te ontwikkelen;*
- *Lokale betrokkenheid stimuleren door samenwerking met partners uit de omgeving.*

Bovenstaande speerpunten zijn de aanvang van het Mission Statement dat Beheercombinatie De Groenzoom na opdrachtverlening heeft opgesteld. Na een jaar van overdragen, ontdekken, ontwikkelen en ontplooien in 2016 heeft het team in 2017 stappen gezet om de ontwikkeling van de natuurwaarden te versnellen en de betrokkenheid te vergroten. In dit beschrijvend jaarverslag leest u meer over het beheer in 2017 en wordt een doorkijk gegeven naar de komende jaren.

Als beheerder van het gebied zien wij dat bezoekers en belangstellenden de Groenzoom steeds beter kunnen vinden. Zowel bewoners uit de omgeving als recreanten. Tevens ontwikkelen ook de natuurwaarden zich, waarbij we de diverse natuurtypen zich positief zien ontwikkelen. Door beheer en communicatie streven wij ernaar recreatie en natuurwaarden hand in hand te laten gaan. In dit jaarverslag leest u onder andere over dit beheer, nieuwe natuurwaarden, conflicterende belangen, de beeldkwaliteit en ontwikkelingen die wij komende periode nastreven.

Op zijn rondgang door De Groenzoom ontmoet onze beheerder veel mensen die wandelen, vogelen, skaten of struinen in De Groenzoom. Tevens organiseert hij natuurexcursies waar hij in contact komt met belangstellenden en vindt bijvoorbeeld overleg plaats met Scouting Olave St. Clair. Door naast deze contacten de natuurwaarden te inventariseren krijgt de beheercombinatie een steeds beter beeld van het gebied. Indien belangen conflicteren brengen wij partijen samen om in goed overleg oplossingen te realiseren, bijvoorbeeld ten aanzien van honden in de Groenzoom.

Op uiteenlopende wijze is samengewerkt met lokale partners. Agrariërs zijn betrokken bij beweiding in het gebied en compostering van maaisel. Natuur- en vogelwacht Rotta heeft meegedacht over zelfbeheer door vrijwilligers. In 2018 krijgt dit verder vorm. Ons inlooppunt is gevestigd bij een lokale ondernemer. Op allerlei andere wijze wordt gezocht naar kruisbestuiving.

In 2017 hebben we het geleerde van ons aanvangsjaar in de praktijk gebracht en zijn we belangstellenden veel meer gaan informeren en betrekken op basis van de opgedane kennis en verzamelde informatie. Op alle gebieden liggen nog uitdagingen om de kwaliteiten van het gebied verder te ontwikkelen en benutten. Samen met alle betrokkenen gaan wij hier in 2018 voortvarend mee verder.

Afbeeldingen opgenomen in dit verslag zijn van © Cor Noorman, tenzij anders vermeld. Foto's natuurexcursie volgende pagina zijn van © Jan Smith

SAMENVATTEND 2017

Beheer en onderhoud

Alle beheermaatregelen zijn uitgevoerd op basis van het beheerplan. De beeldkwaliteit is op enkele aandachtspunten na op orde. Over voorgenomen wijzigingen en aanvullende werkzaamheden heeft overleg plaats gevonden met betrokkenen, zoals pachters en gebruikersplatform. Onze aanpak is erop gericht het realiseren van de doelstellingen door passend beheer te versnellen. Met de pachters is gesproken over het beheersen van distels. Deze zijn op diverse percelen gemaaid en gedeeltelijk afgevoerd. Met leden van het gebruikersplatform is gesproken over het eerder maaien van glanshaverhooiland om de ontwikkeling van de kruidenrijke vegetatie te versnellen. Dit is uiteindelijk in goed overleg niet gebeurd om conflicterende situaties met broedende weidevogels te voorkomen. Ook in 2018 wordt niet gemaaid in het broedseizoen.

In het algemeen zijn wij tevreden over de ontwikkeling in de eerste twee beheerjaren. Zowel de diversiteit aan flora en fauna als de aanwezigheid van de gewenste doelsoorten neemt toe. Ontwikkelingen gaan geleidelijk, sommige streefbeelden vragen om een lange adem. Indien nodig passen we het beheer aan. Zo zijn in het late najaar enkele percelen nabeweid, zodat deze "kort" de winter uit komen.

Wij hebben 42 (35 in 2016) verschillende doelsoorten aangetroffen. Daarnaast zijn 139 andere soorten fauna die in het gebied leven, foerageren of voorbij trekken waargenomen (bijlage 1). Dit betreft enerzijds algemene soorten als de brandgans en de gewone pad. Anderzijds zijn dit bijzondere waarnemingen van "nieuwe soorten", zoals het hooibeestje, de grauwe franjepoot en het groot dikkopje. De flora en fauna in het gebied wordt steeds diverser. Ook al herkennen de meeste bezoekers niet iedere vogel of vlinder, de aanwezigheid van een diversiteit aan flora en fauna wordt gewaardeerd.

Betrokkenheid omgeving

Wij zien de betrokkenheid toenemen. Dit ervaren wij op de eerste plaats bij onze eigen activiteiten. Maandelijkse excursies zijn zeer in trek, tijdens de natuurwerkdag wordt actief meegewerkt en via onze sociale media verschijnen vele foto's uit het gebied. Wij zetten onze activiteiten voort. In 2018 benaderen we specifieke doelgroepen hoe hen te ondersteunen de Groenzoom te ontdekken, zoals de paardensporters en de hondenbelangengroep.

Daarnaast maken allerlei verenigingen steeds meer gebruik van de Groenzoom. De scouting gaat zich vestigen in het gebied, het districtskampioenschap tijdrijden wordt er verreden en men zoekt paaseieren in het gebied. De beheercombinatie begeleidt en ondersteunt indien nodig. Natuurwaarden en andere gebruikers mogen uiteraard geen hinder ondervinden van deze activiteiten.

Duurzaamheid

We zetten in 2017 verdere stappen om de duurzaamheid van het beheer van het gebied te vergroten. In 2017 is al het maaisel in de nabijheid van de Groenzoom gecomposteerd of hergebruikt. Tevens rijdt de beheerder inmiddels 100% elektrisch. In 2018 is de verwerking van reststromen opnieuw een aandachtspunt, zodat effect op omgeving zo beperkt mogelijk is.

Organisatie

Zowel in de organisatie van de beheercombinatie als de opdrachtgever hebben enkele personele wijzigingen plaatsgevonden. Dit team zet de samenwerking op volle kracht verder.

LEESWIJZER

Beheercombinatie De Groenzoom verzorgt sinds begin 2016 het beheer van De Groenzoom in opdracht van de gemeenten Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. Wij informeren jaarlijks graag alle betrokkenen over de ontwikkelingen in de Groenzoom. Op de eerste plaats betreft dit zowel de bestuurlijk als ambtelijk betrokken opdrachtgevers, die de taak hebben de ontwikkelingen in De Groenzoom op de voet te volgen en te controleren of wij onze afspraken na komen. Ten tweede de betrokkenen uit de omgeving zoals de verenigde betrokkenen in het gebruikersplatform, maar ook de lokale verenigingen, vrijwilligers en omwonenden. Doelstelling is u te informeren zodat draagvlak en betrokkenheid toe neemt.

Om alle betrokkenen volledig te informeren bestaat het jaarverslag uit twee delen:

- eisen-jaarverslag, waarin per eis in het contract bondig de resultaten van 2017 zijn beoordeeld en vooruit gekeken is naar 2018 en verder. De logboeken die de Beheercombinatie gedurende het jaar bijhoudt ondersteunen dit eisen-jaarverslag. Op basis van dit deel van het jaarverslag toetst de opdrachtgever of aan de eisen is voldaan. Dit deel is ter toetsing door de opdrachtgever, dit deel is niet openbaar.
- beschrijvend jaarverslag waarin de bevindingen van Beheercombinatie De Groenzoom gedurende 2017 zijn toegelicht inclusief afwijkingen en bijzonderheden. Dit document is een nadere toelichting op het eisen-jaarverslag en brengt voor alle betrokkenen de ontwikkelingen in De Groenzoom in beeld.

In dit beschrijvend jaarverslag zijn de volgend onderdelen opgenomen:

- objecten: voor alle aanwezige elementen in De Groenzoom waarvoor de Beheercombinatie verantwoordelijk is, zijn achtereenvolgens de eisen, waarnemingen en ontwikkelingen beschreven.
- processen: de Beheercombinatie heeft diverse taken. Zowel richting opdrachtgever, betrokkenen, beheerproces als interne organisatie zijn afspraken gemaakt die uitgevoerd en aangestuurd moeten worden. Het jaarverslag geeft inzicht in de ontwikkelingen op deze gebieden.

2 OBJECTEN

Met de objecten worden alle fysieke, in het gebied, aanwezige elementen die vallen onder het beheer van Beheercombinatie De Groenzoom bedoeld. In deze jaarrapportage zijn de gestelde eisen opgenomen. Vervolgens zijn de waarnemingen en ontwikkelingen beschreven. Op basis daarvan zijn voorstellen gedaan om het beheer de komende jaren verder vorm te geven. Allereerst is een algemene inleiding opgenomen.

2.1 ALGEMEEN

Per objecten / groep objecten zijn het uitgevoerde onderhoud en de behaalde resultaten beschreven. Dit is afgezet tegen de te behalen doelstellingen en gestelde eisen. Per object is daarvoor onderstaande tabel gebruikt:

Contracteis	contracteis
Beoordeling 2017	Resultaten metingen en bevindingen
Uitgevoerd beheer	Uitgevoerde werkzaamheden incl. verpachtingen
Benodigd beheer	Doorkijk, wat gaat de beheercombinatie doen om eis te realiseren

Uitgangspunt is het beheerplan waarin maatregelen en eisen zijn beschreven. Indien is afgeweken van het beheerplan, is een nadere toelichting opgenomen. De resultaten van het beheer geven inzicht in de ontwikkeling van natuurtypen en het behalen van de gestelde (beeldkwaliteits)eisen. Deze gegevens komen voort uit frequente veldbezoeken ter beoordeling van de ontwikkeling van de natuurtypen, wekelijkse beoordeling tijdens rondgangen van de beheerder en twee kwaliteitsmetingen van de beeldkwaliteit in juli en december 2017. Zowel de beoordeling voor 2017 als het gevoerde beheer geven input om het beheer in 2018 uit te voeren en mogelijk verbeteringen door te voeren.

Algemeen

Enkele algemene aandachtspunten hebben betrekking op de gehele Groenzoom. Deze zijn bij het beoordelen van de resultaten van 2017 wel van belang.

Monitoring vegetatie

De monitoring van de vegetatie is verbeterd in 2017. Dit is gebeurd door:

- De toe te passen systematiek, die in 2016 niet optimaal was, aan te passen. Deze methode is voor 2017 aangescherpt, om een volledig en betrouwbaar beeld te verkrijgen. Conform contract is alleen het opnemen van de aanwezigheid van soorten per hectareblok noodzakelijk. Door gebruik te maken van de Tansly-methode beoordelen we naast de aanwezigheid ook de dichtheid van de soort in het meetvlak. Dit biedt meer input voor het (bij)sturen van de beheermaatregelen.
- De groeiplaatsen zijn over het algemeen nog voedselrijk, waardoor een dichte vegetatie aanwezig is. Individuele soorten zijn daardoor moeilijk waarneembaar. Door maaien en afvoeren zal de massa van de vegetatie de komende jaren afnemen en verwachten wij dat mede daardoor de soortenrijkdom toeneemt.

Ganzen

De aanwezigheid van grote aantallen ganzen beïnvloedt de ontwikkeling van de moerassen en gras-kruidentvegetaties nadelig. Door zowel begrazing als bemesting beïnvloeden zij de vegetatieontwikkeling. Zowel in 2016 als 2017 hebben wij de ontwikkeling van de populatie ganzen gemonitord. Daarbij wordt onder andere onderscheid gemaakt in trekkende ganzen en permanent verblijvende ganzen. Vooralsnog neemt de Beheercombinatie geen beheermaatregelen om ganzen te verdrijven / broedsucces te beperken. Indien uit de monitoring van 2016/2017/2018 blijkt dat de ganzen blijvende schade aanrichten en de ontwikkeling van de vegetatie op lange termijn negatief beïnvloeden, wordt in overleg met betrokkenen beoordeeld of maatregelen nodig zijn. In deze beoordeling nemen we de regelgeving met betrekking tot ganzen in de omgeving van Rotterdam The Hague Airport mee.

2.2 NATUURTYPEN

2.2.1 Moeras

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling moeras	Helofyten	Waarvan overjarig	Struweel
Goed	$\geq 70\%$	$\geq 50\%$	$\leq 10\%$
Matig	$\geq 40\%$	$\geq 30\%$	$\leq 10\%$
Slecht	Indien niet aan goed of matig wordt voldaan		

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **matig**

Beoordeling

Kwaliteitsindicatoren bepalen de kwaliteit van het natuurtype. Voor moeras zijn de volgende kwalificerende structuurelementen onderscheiden:

Kwalificerende structuurelementen
overjarig riet
begroeiing met helofyten (riet, biezen, gele lis en zegge soorten)
begroeiing met struweel
open water

Een beoordeling in november 2017 laat zien dat nu circa 44% bedekt is met helofyten (riet, biezen/pitrus).

Uitgevoerd beheer

<i>Beheermaatregel</i>	In 2017 is vegetatie niet gemaaid
<i>Periode</i>	Indien maaien in periode september / december
<i>Vrijgekomen materiaal</i>	Afvoeren: composteren, broedhoop

Ontwikkeling 2017

De spontane ontwikkeling gaat langzaam, maar resultaten zijn zichtbaar. Geleidelijk neemt de begroeiing door helofyten toe. In november is een beoordeling uitgevoerd, die is vergeleken met de beoordeling van 2015 en 2016. De vooruitgang is zeer beperkt, plaatselijk zijn wijzigingen zichtbaar.

Benodigd beheer 2018

De bedekking met minimaal 40% helofyten is op dit moment aanwezig, geleidelijk vindt aangroei plaats die deze bedekking mogelijk maakt. De huidige aanpak waarin spontane ontwikkeling het uitgangspunt vormt wordt derhalve vooralsnog voortgezet.

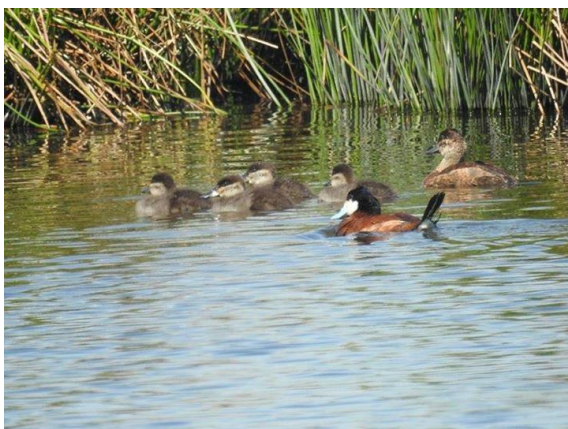
Op diverse plekken grenzen oeverstroken aan beweide percelen. Het vee kan ook de oeverstrook begrazen / betreden. Dit heeft naar verwachting negatieve effecten op de ontwikkeling van helofyten. Daarom worden in overleg met de pachters stroken op enkele percelen uitgerasterd. Dit is in 2017 niet gedaan, in 2018 maken wij hierover afspraken.

Op diverse locaties zijn wilgen uitgeschoten, nu de gronden tot rust komen. Deze ontwikkeling komt mede voort uit de gebruikte oeverbescherming van wilgentenenmatten. Om te voorkomen dat begroeiing door struweel het beeld van de moeraszones gaat bepalen, wordt het merendeel van de wilgen uitgetrokken. De eilandjes in de plassen in het gebied hebben daarbij onze bijzondere aandacht, deze verruigen en verhouten snel. Overigens wordt niet alle opslag verwijderd, omdat deze belangrijk is als zangpost voor de blauwborst en de rietzanger. De buidelmees bouwt zijn nest aan de twijgen.

In het najaar 2018 / winter 2019 (afhankelijk van weeromstandigheden) gaat de beheercombinatie gefaseerd een eerste deel van het rietmoeras maaien. Hierdoor ontstaat meer diversiteit in het gebied van jong riet en overjarig riet. De te maaien locaties bepalen we op basis van monitoring in het veld. Komende jaren gaan we een cyclus realiseren, waarbij jaarlijks een deel van de moerasvegetatie gemaaid wordt.

Op diverse locaties is geconstateerd dat ganzen jonge scheuten uittrekken, waardoor de ontwikkeling van helofyten wordt vertraagd. De ontwikkeling gaat trager. Vooralsnog neemt de beheercombinatie hiertegen geen maatregelen. De beheerder monitort de ontwikkeling van de vegetatie, evenals het aantal ganzen in de groenzoom. Op basis van de resultaten hiervan wordt in overleg met alle betrokkenen bepaald wat eventuele maatregelen zijn.

2.2.2 Bloemrijke dijk

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling bloemrijke dijk	
goed	indien 15 of meer kwalificerende soorten voorkomen, waarvan tenminste 9 op >15% van de oppervlakte van het beheertype.
matig	indien 8-14 kwalificerende soorten voorkomen of indien meer soorten voorkomen, maar niet aan de eisen van klasse goed voldaan wordt.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **matig**.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		Aantal vlakken			Percentage		
		2016	2017	2018-2021	2016	2017	2018-2021
planten	- Kamgras	-	-		-	-	
	- Veldgerst	-	-		-	-	
	- Knolboterbloem	-	-		-	-	
	- Pastinaak	-	1		-	0,6%	
	- Fluitenkruid	-	2		-	1,2%	
	- Madeliefje	-	19		-	11,4%	
	- Gewoon duizendblad	-	3		-	1,8%	
	- Gewone berenklauw	-	-		-	-	
	- Cichorei	-	-		-	-	
	- Knoopkruid	-	4		-	4,8%	
dagvlinders	- Kleine koolwitje	28	20		16,8%	12%	
	- Klein geaderd witje	19	13		11,4%	7,8%	
	- Kleine vuurvinder	-	2		-	1,2%	
	- Hooibeestje	-	-		-	-	
	- Icarusblauwtje	1	10		0,6%	6%	
	- Bruin zandoogje	1	9		0,6%	5,4%	
	- Koevinkje	-	-		-	-	
	- Dagpauwoog	15	28		9,0%	16,8	
	- Zwartsprietdikkopje	-	2		-	1,2%	
	- Geelsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Oranje zandoogje	-	-		-	-	
	- Argusvlinder	9	12		5,4%	7,2%	
	- Bruin blauwtje	1	5		0,6%	3%	
	- Groot dikkopje	-	-		-	-	
	- Kleine vos	21	25		12,6%	15%	
broedvogels	- Graspieper	2	1		1,2%	0,6%	
	- Kievit	3	6		1,8%	3,6%	
	- Scholekster	5	3		3,0%	1,8%	

In 2017 zijn in totaal 18 kwalificerende soorten waargenomen, waarvan 2 in >15% van het gebied. Dit zijn 7 kwalificerende soorten meer dan in 2016.

Uitgevoerd beheer

<i>Beheermaatregel</i>	Gedeeltelijke beweiding door schapen, 2.000 tot 2.500 graasdagen / hectare / jaar, gedeeltelijk maaibeheer
<i>Periode</i>	Tussen juni / september
<i>Vrijgekomen materiaal</i>	Maaisel afgevoerd naar compostering

Een drietal dijken en enkele kleine percelen (nevenstaand rood omcirkeld) zijn gedurende het jaar meermaals beweid door schapen. Hiervoor is samengewerkt met drie pachters. Nadere info hierover vindt u in paragraaf 3.2.2 pacht. De overige bloemrijke dijken zijn twee keer gemaaid.

Hoogheemraadschap Delfland heeft conform de keur evenals in 2016 geëist dat de beweide dijken begin juli gemaaid werden, zodat deze beoordeeld konden worden op scheurvorming. In deze periode bloeien meerdere kwalificerende soorten. Deze verplichte maaibeurten kunnen op lange termijn een negatief effect hebben op de aanwezigheid van deze soorten, omdat de uitzaai van deze soorten door de maaierwerkzaamheden niet plaats vindt. In 2018 beoordelen we het maaitijdstip in relatie tot de bloei van kwalificerende soorten op deze locaties.

Door het maaibeheer af te stemmen op de locaties met veel distels, is de overlast door distels dit jaar beperkt. Een proef om distelkoppen te maaien is niet geslaagd. Vooralsnog is ervoor gekozen die techniek niet in te zetten.

Ontwikkeling 2017

Het sinusbeheer (toelichting zie beheerplan) op de dijken in combinatie met beweiding door schapen resulteert in een gevarieerde, structuurrijke vegetatie. De soortenrijkdom neemt toe.

Benodigd beheer 2018

Het beheer van de bloemrijke dijken wordt op hoofdlijnen op vergelijkbare wijze middels sinusbeheer en beweiding met schapen voortgezet.

Om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan (zuringopslag) passen we op locaties met een dichte begroeiing beperkt drukbeweidings toe. Sommige ruige delen beweiden de schapen maar beperkt, de vegetatie is te ruig en daardoor niet aantrekkelijk voor schapen. Door hier nu intensiever te beweiden (en zuring te maaien) ontstaat op termijn meer kruidenontwikkeling.

Door enkel beheer uit te voeren kunnen niet alle soorten zich spontaan vestigen in de Groenzoom. Deze soorten kunnen geholpen worden zich te vestigen, zodat ze zich vervolgens zelfstandig verder kunnen ontwikkelen. Daarnaast komen enkele soorten beperkt voor. Deze vormen een zaadbank. Door maaisel op andere plekken uit te strooien, kunnen we de ontwikkeling van kruiden bevorderen. Dit is uiteindelijk ook bevorderlijk voor de fauna. Deze methode wordt in 2018 besproken met belanghebbenden. Indien hierover overeenstemming is passen wij dit op kleine schaal (1 a 2 locaties) als proef toe.

2.2.3 Vochtig weidevogelgrasland

Contracteis

Kwaliteitsbepaling vochtig weidevogelgrasland	
goed	indien meer dan 60 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen met een Bruto Territoriaal Succes (BTS) $\geq 50\%$
matig	indien 45 – 60 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen met een Bruto Territoriaal Succes (BTS) $\geq 50\%$
slecht	indien 35 – 45 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten voorkomen of met een Bruto Territoriaal Succes (BTS) $\leq 50\%$

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **goed**.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		Aantal broedparen			% BTS		
		2016	2017	2018-2021	2016	2017	2018 - 2021
Weidevogels	- gele kwikstaart	7	14		-	-	
	- graspieper	0	1		-	-	
	- grutto	30	28		23/77%	22/79%	
	- krakeend	0	3		-	-	
	- kuifeend	0	2		-	-	
	- slobbeend	2	0		-	-	
	- tureluur	15	20		12/80%	16/80%	
	- veldleeuwerik	12	12		-	-	
	- watersnip	0	0		-	-	
	- wintertaling	0	0		-	-	
	- wulp	0	0		-	-	
	- zomertaling	0	0		-	-	
	- kievit	45	38		-	-	
	- scholekster	8	5		-	-	

Oordeel

In totaal zijn in 2017 123 (+4 t.o.v. 2016) broedparen waargenomen in de Bergboezem. Het betreft 48 paren (ca. 72 stuks per 100 ha.) van de grutto en de tureluur. Het BTS van de grutto en de tureluur is gezamenlijk 79% (48 broedparen, 38 succesvol door grootbrengen minimaal 1 vliegvlug jong). Het broedsucces van de grutto is 79%, van de tureluur 80%.

Ontwikkeling 2017

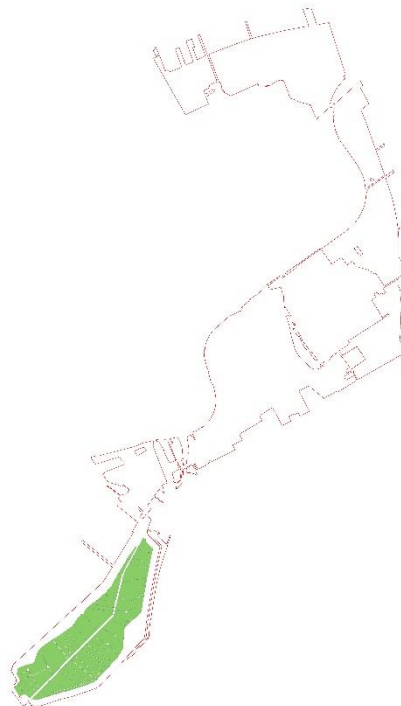
De grutto is voor het bepalen van het reproductiesucces door middel van de BTS-telling het meest geschikt. In tegenstelling tot de meeste andere weidevogels heeft de grutto een relatief kort broedseizoen, waarin het tijdstip van broeden over het algemeen synchroon plaatsvindt. Dit betekent, dat de meeste broedparen ongeveer tegelijkertijd een legsel beginnen en kuikens hebben. Hetzelfde geldt in belangrijke mate ook voor de tureluur. Vandaar dat ook deze is meegenomen in de BTS-telling.

Op basis van het aantal specifiek alarmerende oudervogels zijn in de Bergboezem in totaal 22 gruttogezinnen en 16 tureluurgezinnen met bijna vliegvlugge kuikens geteld. Het daadwerkelijk aantal broedparen is vastgesteld op basis van territorium indicerende

maatregelen (bijvoorbeeld alarmerende oudervogels). Het aantal broedparen van grutto en tureluur wordt geschat op respectievelijk 28 en 20.

In het kader van een langjarig (kleur)ringproject is actief naar nesten van de kievit gezocht door een vogelringer (Willem Brandhorst). Hij heeft in totaal 53 nesten gevonden, inclusief vervollegsels. Relatief veel legsels zijn verloren gegaan door predatie, met name de vroege legsels eind maart/begin april. Hoogstwaarschijnlijk is dit voor een belangrijk deel te wijten aan wezel of hermelijn. Gepredeerde eieren die in het veld teruggevonden zijn, vertoonden onomstotelijk bijtsporen van deze marterachtigen. Het aantal vervollegsels wordt geschat op 15. Hiermee komt het aantal broedparen van de kievit op 38.

In tegenstelling tot 2016 zijn in 2017 ook eenden met jongen aangetroffen. Medio mei zijn 2 paren met pulli (jongen) en 1 nestvondst (eieren in nest) van de kraakeend gedaan en van de kuifeend 1 paar met pulli en 1 nestvondst.

Op 24 mei werd een vrouw tafeleend (geen doelsoort) met 2 pulli waargenomen in de Bergboezem. Dit is het eerste zekere broedgeval in De Groenzoom. De plas-dras percelen in de Bergboezem bleken onder meer een grote aantrekkingskracht te hebben op de kluut. In totaal zijn maar liefst 13 nesten geteld. In de loop van het seizoen zijn meerdere oudervogels met kuikens gezien.

In 2017 heeft de beheercombinatie, mede in overleg met het gebruikersplatform, nadrukkelijk ingezet op plas-dras situaties. Dit betekent dat in het voorjaar op circa 8 hectare verspreid over het gebied het water op maaiveld staat. Dit varieert afhankelijk van neerslag en verdamping, waardoor de waterhoogtes variëren. Dit doen wij om de volgende redenen:

- De delen waar het water permanent op maaiveld staat, worden in februari / maart bevolkt door o.a. grutto's. Deze komen vanuit hun overwinteringsgebied West-Afrika en gebruiken deze periode om aan te vetten alvorens te gaan broeden. Dit aanvetten is mede bepalend voor het broedsucces. Daarnaast gebruiken de vogels de plassen om te overnachten, omdat ze daar veilig zijn voor predatoren.
- We starten tijdig met het vernatten (vanaf 1 januari), zodat we er zeker van zijn dat vanaf half februari voldoende plas-dras aanwezig is.
- Door deze vernatting krijgen we duidelijke verschillen in de ontwikkeling van de gras-kruiden-vegetatie. Hierdoor wordt voor alle soorten en in alle stadia een geschikt habitat geboden. Het kievit-onderzoek afgelopen jaar heeft duidelijk aangetoond dat de kieviten nabij de plas-dras-zones broeden, omdat het gras daar korter is en veel voedsel aanwezig is. In het veld is duidelijk vastgesteld (extern onderzoek), dat de oudervogels met hun kuikens naar de natte delen trekken vanwege de vele daar voorkomende insecten. De natte delen zijn cruciaal voor met name de overlevingskansen van de kuikens.
- De omvang van de plas-dras in de Bergboezem biedt voor foerageren en overnachten voor meer vogelsoorten uit de omgeving ruimte dan alleen weidevogels. De aanwezigheid van plas-dras heeft geleid tot twee nieuwe broedvogelsoorten, namelijk de kleine plevier en de kluut met maar liefst 13 broedparen het afgelopen jaar. Daarnaast zijn in de plas-dras in 2017 een 20-tal verschillende soorten steltlopers waargenomen.

In de winter/voorjaar 2017 is aan de zuid-west-zijde van de Bergboezem een fietspad gerealiseerd. Dit kan leiden tot extra verstoring. Door deze ontwikkeling is geschikt areaal afgenomen, omdat verstoring optreedt onder (broedende) weidevogels. De omvang hiervan is nog niet volledig inzichtelijk, monitoring is nodig om dit te blijven beoordelen. In 2018 brengen wij dit in beeld.

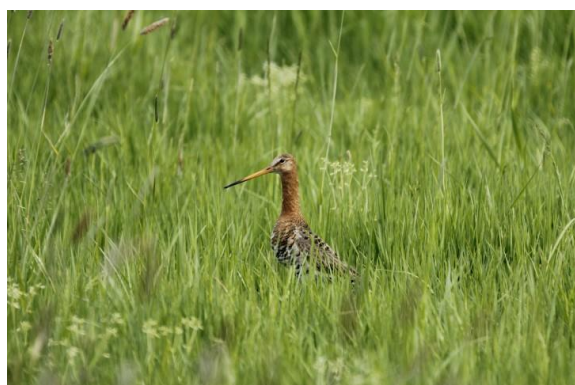
In 2017 zijn nadere afspraken gemaakt met Hoogheemraadschap Delfland over het peilbeheer in de Bergboezem, gericht op optimale omstandigheden voor de weidevogel: Bergboezem

1 januari - 15 juni	broedpeil t.b.v. weidevogels en steltlopers (circa -0.20 maaiveld, gedeeltelijk plas-dras)
15 juni - 15 augustus	flexibel peil afgestemd op aanwezigheid weidevogels / weersomstandigheden / werkzaamheden (bergingscapaciteit bergboezem onder reguliere omstandigheden is beperkt).
15 augustus - 1 januari	"landbouwpeil" t.b.v. tweede snede, kort weiden door vee, uitmaaien sloten

De peilen worden mede gereguleerd door de aanwezige molentjes in de Bergboezem. Deze worden door een buurtbewoner in samenspraak met de beheercombinatie aangestuurd.

Benodigd beheer

Na evaluatie van het beheer in 2016 en 2017 is eind 2017 besloten de pachtcontracten aan te passen. Voor 2018 voeren we wijzigingen door voor verdere optimalisatie om de weidevogelstellingen te realiseren. Zo is beweiding in de rustperiode niet meer gewenst en sturen wij op plas-dras-situaties voor de weidevogels. Ook het beheer van distels in relatie tot de aanwezigheid van weidevogels vraagt extra aandacht. In de paragraaf pacht wordt nader op de procedure ingegaan.

2.2.4 Kruiden en faunairijk grasland

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling kruiden- en faunairijk grasland	
goed	indien minimaal 13 kwalificerende soorten voorkomen, waarvan tenminste 8 op >15% van de oppervlakte van het beheertype.
matig	indien 7-12 kwalificerende soorten voorkomen of indien meer soorten voorkomen, maar niet aan de eisen van klasse goed voldaan wordt.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan is.

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **matig**.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		Aantal vlakken			Percentage		
		2016	2017	2018-2021	2016	2017	2018-2021
planten	- Scherpe boterbloem	1	-		0,9%	-	
	- Veldzuring	-	28		-	26,2%	
	- Rode klaver	-	1		-	0,9%	
	- Vertakte	-	-		-	-	
	- leeuwentand	-	-		-	-	
	- Pinksterbloem	-	-		-	-	
	- Madeliefje	-	-		-	-	
	- Brunel	-	1		-	0,9%	
	- Fluitenkruid	-	-		-	-	
dagvlinders	- Kleine koolwitje	16	7		15,0%	6,5%	
	- Klein geaderd witje	18	6		16,8%	5,6%	
	- Kleine vuurvlinder	1	1		0,9%	0,9%	
	- Hooibeestje	-	-		-	-	
	- Icarusblauwtje	-	1		-	0,9%	
	- Bruin zandoogje	-	-		-	-	
	- Koevinkje	-	-		-	-	
	- Dagpauwoog	5	7		4,7%	6,5%	
	- Zwartsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Geelsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Oranje zandoogje	-	-		-	-	
	- Argusvlinder	8	4		7,5%	3,7%	
	- Bruin blauwtje	-	-		-	-	
	- Groot dikkopje	-	1		-	0,9%	
	- Kleine vos	16	21		15,0%	19,6%	

Vanaf 2016 zijn bovenstaande waarnemingen gedaan. Dit betekent dat in 2017 in totaal 11 kwalificerende soorten zijn waargenomen, waarvan 2 in >15% van het gebied. Dit zijn 4 kwalificerende soorten meer dan in 2016.

Uitgevoerd beheer

<u>Beheermaatregel</u>	Begraast in samenwerking met pachters
<u>Periode</u>	Tussen 1 april / 1 oktober
<u>Vrijgekomen materiaal</u>	-

Ontwikkeling 2017

In 2017 hebben dezelfde pachters de percelen gehuurd als in 2016.

Ook in de percelen kruidenrijk grasland ontwikkelen zich als gevolg van verstoring distels. We beheersen de distels om de gewenste ontwikkeling mogelijk te maken. Daartoe is een deel van het areaal geklepeld. Daarnaast is een deel gemaaid en afgezogen. In verband met de draagkracht is dat niet op alle percelen mogelijk. We grijpen in als meer dan 10% van het perceel bedekt is met distels.

Benodigd beheer 2018

Het beweidingsbeheer in overleg met de pachters wordt in 2018 voortgezet. Voor de beweiding zijn uitsluitend runderen toegestaan. Om te beoordelen wat de invloed van de beweiding in combinatie met schapen is, wordt dit op enkele percelen door middel van een proef beoordeeld. Daarnaast zijn op enkele percelen schapen toegestaan omdat de aanwezigheid van bomen en poelen beweiding door runderen onmogelijk maakt.

Op enkele percelen neemt de ontwikkeling van pitrus toe. In 2018 gaan we onderzoeken hoe dit binnen acceptabele grenzen gehouden kan worden. Enige pitrus-ontwikkeling is met oog op diversiteit geen probleem. Overmatige groei brengt echter de doelstellingen in gevaar.

Daarnaast hebben enkele percelen nog een te dichte grasvegetatie, waardoor kruiden geen kans krijgen. Door de intensiteit van beweiding op te voeren wordt getracht dit te doorbreken. Met meer eenheden vee per hectare wordt ingespeeld op een verhoogde intensiteit. In het voorjaar beginnen we met monitoren. In overleg met de pachter passen we de veebezetting aan.

2.2.5 Glanshaverhooiland

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling glanshaverhooiland	
goed	indien 17 of meer kwalificerende soorten voorkomen, waarvan tenminste 10 op >15% van de oppervlakte van het beheertype.
matig	indien 9-16 kwalificerende soorten voorkomen of indien meer soorten voorkomen, maar niet aan de eisen van klasse goed voldaan wordt.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan is.

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is voor **20 hectare goed** en voor **10 hectare matig**.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		Aantal vlakken			Percentage		
		2016	2017	2018-2021	2016	2017	2018-2021
planten	- Glanshaver	-	2		-	3,8%	
	- Fluitenkruid	1	-		1,9%	-	
	- Wilde peen	-	-		-	-	
	- Vertakte leeuwentand	-	-		-	-	
	- Gewoon duizendblad	-	-		-	-	
	- Knolboterbloem	-	-		-	-	
	- Knoopkruid	-	-		-	-	
	- Veldlathyrus	-	-		-	-	
	- Margriet	-	11		-	21,2%	
	- Echte koekoeksbloem	-	-		-	-	
	- Grote vossenstaart	-	1		-	1,9%	
	- Timoteegras	5	25		9,6%	48,1%	
	- Kamgras	-	-		-	-	
	- Veldgerst	-	-		-	-	
dagvlinders	- Kleine koolwitje	13	5		25,0%	9,6%	
	- Klein geaderd witje	10	6		19,2%	11,5%	
	- Kleine vuurvlinder	-	-		-	-	
	- Hooibeestje	-	-		-	-	
	- Icarusblauwtje	-	-		-	-	
	- Bruin zandoogje	-	-		-	-	
	- Koevinkje	-	-		-	-	
	- Dagpauwoog	3	4		5,8%	7,7%	
	- Zwartsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Geelsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Oranje zandoogje	-	-		-	-	
	- Argusvlinder	9	14		17,3%	26,9%	
	- Bruin blauwtje	-	1		-	0,9%	
	- Groot dikkopje	-	-		-	-	
	- Kleine vos	13	7		25,0%	13,5%	

Vanaf 2016 zijn bovenstaande waarnemingen gedaan. Dit betekent dat in 2017 in totaal 10 kwalificerende soorten zijn waargenomen, waarvan 2 in >15% van het gebied. Dit zijn 3 kwalificerende soorten meer dan in 2016.

Uitgevoerd beheer

<i>Beheermaatregel</i>	maaïen
<i>Periode</i>	Begin juli en september
<i>Vrijgekomen materiaal</i>	Afgevoerd naar compostering. Dit gebeurt ten dele door een agrariër in de Groenzoom

De beheercombinatie was voornemens deze percelen in 2017 eerder in het seizoen te maaien, zodat de grassen zich niet uit konden zaaien. Hiertoe is gestart met het monitoren van de aanwezigheid van weidevogels. Deze monitoring leidde tot vragen bij belanghebbenden verenigd in het gebruikersplatform. In overleg met belanghebbenden en de opdrachtgever is uiteindelijk besloten niet eerder te maaien.

Het idee om eerder te gaan maaien is met name op verzoek door het gebruikersplatform niet doorgedaan. Doordat de ontwikkeling van de kruidenrijke vegetatie trager gaat, kunnen we de gestelde doelstellingen niet snel realiseren. De nu zeer dichte vegetatie, gaat met deze beheerwijze niet snel doorbroken worden. We zien een zeer dichte vegetatie ontstaan.

Ontwikkeling 2017

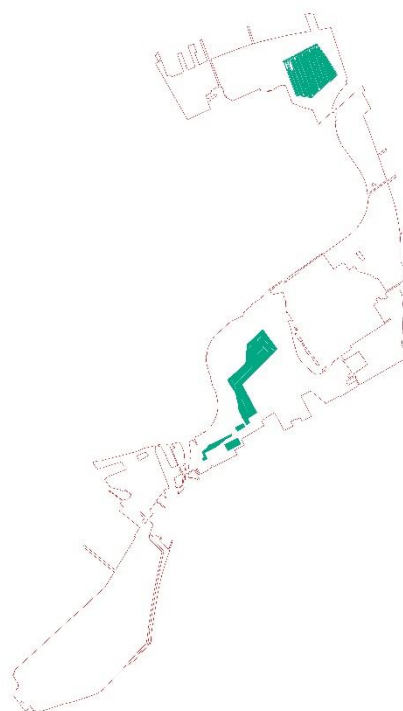
In 2017 is twee keer gemaaid. De vegetatie blijft ruig. Begroeiing met zuring en pitrus neemt op enkele locaties toe.

In 2017 is de ontwikkeling beoordeeld met de tansley-methode. Daarbij beoordelen we niet enkel de aanwezigheid van soorten, maar ook het bedekkingspercentage. Daarmee kunnen we nog beter sturen op het benodigde beheer.

Benodigd beheer

Het uitgevoerde verschrallingsbeheer wordt voortgezet. Om de ontwikkeling te versnellen gaan we daarnaast nabeweiden. In de periode november-februari gaan we met schapen beweiden, zodat de vegetatie kort het voorjaar in gaat. Enkele percelen slaan we over. Hier kan de vegetatie beschutting bieden in het vroege voorjaar.

In deze gebieden is de argusvlinder een belangrijke doelsoort. Een groot deel van de bedreigde graslandvlinder populatie leeft met name in west-Nederland. Deze vlinder heeft opwarmplekjes nodig. Doordat de vegetatie ook paden overgroeit, nemen deze mogelijkheden af. Door middel van een afgestemd (inrichtings-)beheer willen wij een bijdrage leveren aan het behouden en versterken van de huidige populatie. Dit doen we onder andere door kleinschalig maaibeheer rond verticale elementen als

landhekken en stuwen en het pleksgewijs open maaien van halfverharding.

2.2.6 Vochtig hooiland

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling vochtig hooiland	
goed	indien minimaal 15 kwalificerende soorten voorkomen, waarvan ten minste 9 op >15% van de oppervlakte van het beheertype.
matig	indien 8-14 kwalificerende soorten voorkomen of indien meer soorten voorkomen, maar niet aan de eisen van klasse goed voldaan wordt.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan is.

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **matig**.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		Aantal vlakken			Percentage		
		2016	2017	2018-2021	2016	2017	2018-2021
planten	- Echte	-	-		-	-	
	- koekoeksbloem	-	-		-	-	
	- Pinksterbloem	-	-		-	-	
	- Gewone dotterbloem	-	-		-	-	
	- Brunel	-	-		-	-	
	- Moerasrolklaver	-	-		-	-	
	- Grote ratelaar	-	-		-	-	
	- Scherpe boterbloem	2	3		4,7%	7%	
	- Egelboterbloem	-	-		-	-	
	- Zwarte zegge	-	-		-	-	
	- Kale jonker	-	-		-	-	
dagvlinders	- Kleine koolwitje	4	1		9,3%	2,3%	
	- Klein geaderd witje	9	1		20,9%	2,3%	
	- Kleine vuurvinder	1	3		2,3%	7%	
	- Hooibeestje	-	-		-	-	
	- Icarusblauwtje	-	-		-	-	
	- Bruin zandoogje	-	1		-	2,3	
	- Koevinkje	-	-		-	-	
	- Dagpauwoog	4	5		9,3%	11,6%	
	- Oranjetipje	-	-		-	-	
	- Zwartsprietdikkopje	-	1		-	2,3%	
	- Geelsprietdikkopje	-	-		-	-	
	- Oranje zandoogje	-	-		-	-	
	- Argusvlinder	1	1		2,3%	2,3%	
	- Bruin blauwtje	1	1		2,3%	2,3%	
	- Groot dikkopje	-	2		-	4,7%	
	- Kleine vos	4	10		9,3%	23,3%	

Vanaf 2016 zijn bovenstaande waarnemingen gedaan. Dit betekent dat in 2017 in totaal 11 kwalificerende soorten zijn waargenomen, waarvan 2 in >15% van het gebied. Dit zijn 3 kwalificerende soorten meer dan in 2016.

Uitgevoerd beheer

Beheermaatregel	Maaien
Periode	Half juli en september
Vrijgekomen materiaal	Afvoeren: afgevoerd naar compostering

Ontwikkeling 2017

Ook voor dit type geldt dat maaien en afvoeren later plaats vond dan gewenst door de aanwezige weidevogels en de weersomstandigheden. De vegetatie in de klapwijkse knoop is massaal en bestaat hoofdzakelijk uit gras. In het najaar is één perceel nabeweid met schapen. De effecten hiervan beoordelen we in het voorjaar van 2018. Daarnaast is in het voorjaar van 2017 een poel gerealiseerd.

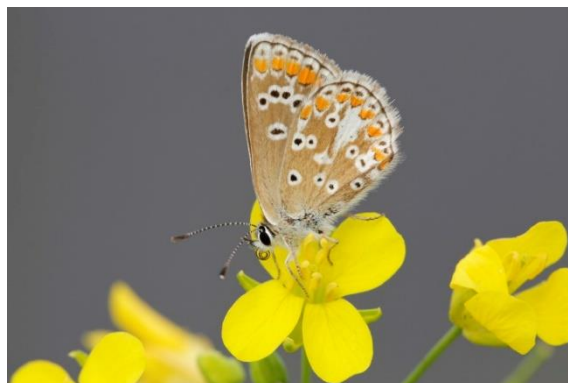
In het vochtig hooiland van deelgebied 2 (rood omcirkeld) troffen we op enkele locaties verdichte bodems aan, waardoor water stagneert. Dit blijkt het gevolg van werkzaamheden in het najaar van 2015. Deze werkzaamheden hebben een negatieve uitwerking gehad op de bodemstructuur. Voor het realiseren van het gestelde doel leidt dit echter tot vertraging of is het zelfs onmogelijk hier een hooiland te ontwikkelen.

Benodigd beheer 2018

Het beheer bestaande uit maaien en afvoeren wordt voortgezet. Daarnaast gaan we nabeweiden, zodat de percelen kort het voorjaar in gaan.

De verdichte locaties worden vooralsnog gehandhaafd. Beoordeeld wordt of dit afwijkende biotoop tot extra diversiteit in het gebied leidt. In 2018 wordt de keuze gemaakt of de diversiteit voldoende is toegenomen. Dan wel door het uitvoeren van eenmalige maatregelen de groeiomstandigheden worden verbeterd zodat wordt ingezet op de doelsoorten voor de betreffende locaties.

2.2.7 Hoog- en laagveenbos

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling hoog- en laagveenbos	
goed	80% oppervlakte bedekt met Inheemse/Europese boom- en struiksoorten.
matig	50% oppervlakte bedekt met Inheemse/Europese boom- en struiksoorten.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan is.

De te behalen kwaliteit na contractperiode één is: Kwaliteitsbepaling op 31 december 2021 is **matig**.

Kwalificerende soorten	
Vegetatie	Inheemse/Europese boom- en struiksoorten

Uitgevoerd beheer

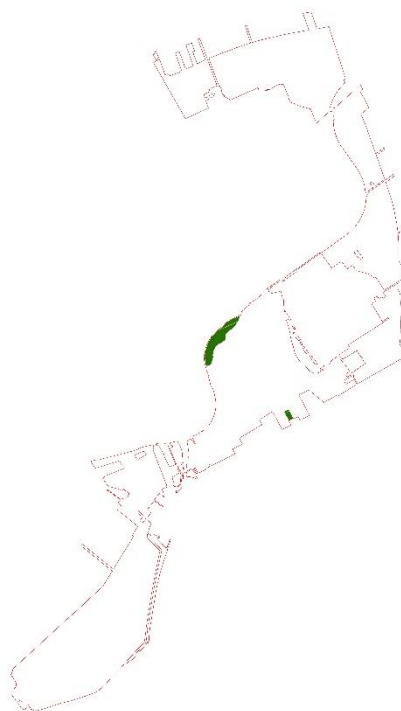
<i>(Beheer)maatregel</i>	Spontane ontwikkeling, verwijderen uitheemse soorten
<i>Periode</i>	Dit jaar niet uitgevoerd, geen noodzaak toe
<i>Vrijgekomen materiaal</i>	Op rillen stapelen

Ontwikkeling 2017

De beheerder heeft de vegetatie beoordeeld. Hij heeft geen uitheemse soorten waargenomen. Wij hebben daarom geen onderhoudsmaatregelen uitgevoerd.

Benodigd beheer 2018

In de zomer beoordeelt de beheerder of ongewenste, uitheemse soorten aanwezig zijn. Deze worden gemarkeerd. De begroeiing is zeer dicht met veel verschillende soorten zangvogels. Daarnaast is het gebied ook waardevol voor vlinders, bijvoorbeeld het zwartsprietdikkopje. De intensiteit van het onderhoud beperken wij zoveel mogelijk om de natuurlijke processen niet te verstoren.

2.2.8 Diversiteit

Contracteis

Kwaliteitsbepaling van het natuurtype vindt plaats op basis van de volgende criteria:

Kwaliteitsbepaling Diversiteit	
goed	Indien 6 of meer kwalificerende soorten voorkomen.
matig	Indien 3-5 kwalificerende soorten voorkomen.
slecht	indien niet aan de klasse matig of goed voldaan is.

Beoordeling

Kwalificerende soorten		2016	2017	
Libellen	-Bruine glazenmaker			
	-Glassnijder			
	-Vroege glazenmaker	X	X	
Struweelvogels	-Zanglijster		X	
	-Roodborsttapuit	X	X	
	-Kneu	X	X	
	-Blauwborst	X	X	
	-Patrijs	X		
	-Rietzanger	X	X	

Oordeel

In 2016 zijn wederom 6 kwalificerende soorten waargenomen. In vergelijking met 2016 is de patrijs dit jaar niet waargenomen.

Uitgevoerd beheer

Nadat we ons eerst gericht hebben op de overname van het beheer zijn in 2017 conform onze EMVI-aanbieding twee poelen gerealiseerd. Eén in de Klapwijkse Knoop en één in het noorden van deelgebied 1 aan het fietspad langs Ruyvense vaart en de N470. Deze zijn van meerwaarde voor de libellen. Rondom één poel is tijdens de natuurwerkdag gestart met de realisatie van een wilgentenen vlechtscherm om inloop van honden te voorkomen.

Ontwikkeling 2017

De begroeiing in de poelen is nog beperkt. Als dit toeneemt, beoordelen wij welke invloed de poelen hebben op de aanwezigheid van de kwalificerende libellensoorten. Vervolgens kunnen we medio 2019 bepalen of en zo ja op welke locaties extra poelen van meerwaarde zijn. Aangezien we de ontwikkeling eerst willen monitoren, is 2018 hiervoor niet realistisch.

Benodigd beheer

De poelen vereisen in 2018 nog geen beheer. De vegetatie moet zich nog gaan ontwikkelen.

In 2018 beoordelen we of specifiek beheer de omstandigheden voor de patrijs kan verbeteren, zodat ook deze kwalificerende soort zich weer thuis voelt in De Groenzoom en er een plekje zoekt.

2.3 OVERIG GROEN

Het contract stelt onder andere eisen aan de hoogte van grasvegetaties, beschadigingen en kaal oppervlak. In beheerplan deel A zijn alle eisen opgenomen. Dit beheerplan is beschikbaar via de website van de Groenzoom:

(<https://www.degroenzoom.nl/algemeen/inleiding-1/>)

Uitgevoerd beheer

De recreatieve gazons zijn regelmatig gemaaid, zodat recreatief gebruik te allen tijde mogelijk is. Het merendeel van het ruw gras is 4 keer geklepeld. Bepaalde terreindelen zijn minder gemaaid, omdat daar het sinusbeheer is toegepast. Dit beheer richt zich op het vergroten van de diversiteit in het gebied.

Ontwikkeling 2017

De gazons aan de Meerweg zijn minder frequent gemaaid vanwege broedende weidevogels (grutto, kievit). Maaiwerkzaamheden zijn tijdelijk uitgesteld. De kwaliteit van het recreatief gras in de Groenzoom voldeed voor de helft aan de gestelde kwaliteitseis A, het resterende deel had de kwaliteit B.

Door het uitgevoerde sinusbeheer voldeed de kwaliteit van het ruw gras in 2016 niet altijd aan de gestelde eisen. Door intensiever beheer zijn klachten door distels beperkt. Op enkele locaties is naast netheid ook diversiteit meegewogen in het beheer. Door het sinusbeheer blijven kruiden over staan (gedeelte vegetatie wordt niet mee gemaaid). Dit is positief voor insecten. De toegestane hoogte van 40 cm voor kruiden wordt daardoor op enkele locaties benaderd / overschreden. Dit heeft overigens geen nadelige gevolgen voor gebruik of beleving, nabij paden en recreatieve voorzieningen wordt frequenter gemaaid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitzichthoeken van de ruiterspaden, zodat de ruiters volledig zicht hebben op het verkeer om veilig over te steken.

Benodigd beheer 2018

Het beheer van de recreatieve gazons zetten wij op vergelijkbare wijze voort. Indien nodig passen we de frequentie van de maaiwerkzaamheden aan om de beeldkwaliteitseisen te bereiken.

Voor het ruw gras wordt in het beheer onderscheid gemaakt in publieke locaties (druk bezochte locaties, nabij woonbebouwing) en randgroen / overgangsgebieden. De publieke locaties zoals de dijk aan de woningbouwzijde worden in 2018 vier keer geklepeld. In de overgangsgebieden zet de beheercombinatie het sinusbeheer op het ruw gras voort. In iedere ronde wordt een deel van het areaal (50% tot 75%) gemaaid. Doordat zowel bloeiende kruiden als afgestorven resten aanwezig zijn biedt dit voor fauna zowel mogelijkheden voor fourageren als verschuilen. Indien nodig worden knelgevallen (overhangend groen, ongewenste soorten) pleksgewijs aanvullend handmatig beheerst. Voor iedere eenheid ruw gras is op de beheerkaarten aangegeven of sinusbeheer dan wel beeldgericht beheer wordt toegepast.

In het ruwe gras rondom de Klapwijkse knoop zien we een grote soortenrijkdom (rood omcirkeld gedeelte). Daarom gaan we één keer per jaar maaien en afvoeren om deze in stand te houden.

2.4 BEPLANTING

Het bosplantsoen ontwikkelt zich zelfstandig, ingrepen vinden niet plaats. Daardoor ontstaan verschillen in de ontwikkelingssnelheid en dichtheid van de vegetatie. Dit komt de diversiteit enkel ten goede. De combinatie van houtige en opgaande kruidenrijke vegetatie zijn op dit moment voor tal van kleine zoogdieren en vogels interessant als foerageer- en nestgelegenheid.

Niet alle soorten die aangeplant zijn, hebben het gered. Onder andere taxus en hulst zijn niet aangeslagen. Enerzijds door natte omstandigheden, anders door droge zomers en geen water geven. Het bosplantsoen is daardoor relatief soortenarm.

Op enkele plekken is in het bosplantsoen een te hoge aanwezigheid van overgroei geconstateerd. Dit remt de ontwikkeling van het bosplantsoen. De kwaliteit van de gelaagdheid, vitaliteit en diversiteit kan hierdoor negatief worden beïnvloed. Kruiden die boven de vegetatie uit groeien verwijderen we sporadisch, omdat kans op beschadiging van bosplantsoen groter is dan de positieve effecten die maaien heeft op de ontwikkeling van het bosplantsoen. We blijven dit monitoren om hierin steeds opnieuw een goede afweging te maken. Indien nodig passen we de maaifrequentie aan.

Nu de bodem tot rust komt, na de ontwikkelingen van de laatste jaren, schieten op steeds meer plekken wilgen op. Om het open karakter en het zicht op de waterpartijen te behouden, wordt het merendeel verwijderd. Dit doet de beheercombinatie in 2018 door wilgen uit te trekken.

Komende jaren zijn hier ook de eerste snoeiwerkzaamheden te verwachten.

2.5 WATER EN OEVERS

In 2017 zijn alle watergangen in het gebied conform aangeleverde tekeningen gemaaid. Omdat diverse sloten jaarlijks maar aan één zijde worden gemaaid, zijn nu andere watergangen gemaaid. Op diverse plekken heeft nadere afstemming plaatsgevonden met aangrenzende aangelanden en het hoogheemraadschap. Op basis van de gesprekken zijn maatregelen bijgesteld. Dit wordt op de maaikaarten voor 2018 en 2019 aangepast.

De kanoroute blijkt te ondiep om optimaal te functioneren. In overleg met de opdrachtgever wordt bepaald welke maatregelen nodig zijn. Gekeken moet worden wat de invloed is van de voorgestelde maatregelen op de flora en fauna (bescherming oevervegetatie, foerageer- en nestgelegenheid vogels). Met name bij de doorwaadbare plaatsen lopen kano's vast op de aanwezige constructie. In 2018 overlegt de beheercombinatie met gemeente en waterschap over de benodigde maatregelen om de kanoroute goed toegankelijk te houden.

Na baggeren en korven zijn beton en palen vrijgekomen, die in het gebied achter blijven. In 2017 is dit opgeruimd in opdracht van de opdrachtgever.

In 2017 zijn de aanwezige waterplanten in de kano-route 2 keer gemaaid om de bevaarbaarheid te bevorderen.

Benodigd beheer 2018

Het hoogheemraadschap is voornemens te gaan baggeren in 2 gebieden in de groenzoom. Voor bagger geldt een ontvangstplicht. Dit is echter strijdig met de doelstellingen voor een kruidenrijke vegetatie. In gezamenlijk overleg bepalen we hoe daarmee om te gaan.

2.6 INFRASTRUCTUUR

De beheercombinatie en gemeente hebben na de realisatie meerdere meldingen ontvangen over de kwaliteit van de ruiterspaden (zie meldingenlogboek). De kwaliteit van de paden was naar de mening van de ruiters onvoldoende. De opdrachtgever heeft besloten geen aanvullende maatregelen te nemen. De herstelwerkzaamheden voorgesteld door de beheercombinatie zijn niet geaccepteerd. In 2018 wordt kwaliteit en gebruik in samenspraak met belanghebbenden opnieuw besproken.

Halfverharde paden die beperkt gebruikt worden groeien dicht. Dit is negatief voor het gebruik. Voorstel is de kruiden te beheersen. Alternatieven zijn eggen of pleksgewijs maaien met de bosmaaier. In 2018 wordt pleksgewijs gemaaid om de toegankelijkheid te waarborgen.

De aansluitingen van paden op bruggen zijn slecht toegankelijk voor mindervaliden. De paden verzakken, terwijl de bruggen op hoogte blijven. Daardoor ontstaan hoogteverschillen die een belemmering zijn voor met name gebruikers die minder ter been zijn. Technisch onderhoud van de paden is de verantwoordelijkheid van de gemeenten, zij zijn van de verzakkingen in kennis gesteld.

2.7 TERREINMEUBILAIR

Het terreinmeubilair voldoet aan de eisen. Enkel scheefstand van enkele objecten is een aandachtspunt. Dit vormt op dit moment geen belemmering voor het gebruik. De beheerder controleert het meubilair wekelijks bij zijn rondgang, zodat onveilige objecten snel worden geconstateerd.

Om de scheefstand van de recreatieve voorzieningen te herstellen gaan we in 2018 een herstelronde uitvoeren.

2.8 CIVIELE KUNSTWERKEN

De kwaliteit van het schilderwerk van de brugleuningen is slecht. Daarnaast vindt snel algengroei op de brugleuningen plaats. Na meldingen hierover in 2016 zijn de koppen van de leuningen geschilderd, maar de verfkwaliteit is over het algemeen nog slecht. In 2018 wordt dit opnieuw beoordeeld en worden eventueel noodzakelijke maatregelen bepaald.

In de Bergboezem staan enkele windmolentjes. In overleg met de constructeur wordt in 2018 beoordeeld of door aanpassing van de molentjes de werking verder verbeterd kan worden.

2.9 SCHOON

Wekelijks voert de beheerder een zwerfvuilronde door de Groenzoom uit. De hoeveelheid verzameld zwerfafval is beperkt, bezoekers nemen dit over het algemeen zelf mee en laten dit niet slingeren in het gebied.

3 PROCESSEN

De werkzaamheden van Beheercombinatie De Groenzoom bestaat uit verschillende facetten die in diverse processen te vatten zijn. In hoofdstuk 2 is ingegaan op het onderhouden en ontwikkelen van alle objecten. Alle overige handelingen zoals het betrekken van bewoners en kwaliteitsbeheersing zijn in dit hoofdstuk belicht.

3.1 PROCESMANAGEMENT

3.1.1 Scopemanagement

Onderstaand zijn de gedurende de beheerperiode ingediende voorstellen tot wijziging (VTW) toegelicht. Als de beheercombinatie de inrichting of het beheer wil wijzigen dient zij een VTW in. Hierin zijn de doelstelling, te nemen maatregelen en daarmee samenhangende kosten toegelicht. De opdrachtgever beoordeelt of dit past in de doelstellingen voor de groenzoom en op lange termijn duurzaam in stand te houden is.

Verzoek tot wijziging 2017 (VTW)

-1 Aanleg struweelbeplanting en broeihoop

(Akkoord ✓)

In het kader van de natuurwerkdag 2016 is op het eiland Meerweg (zoekgebied lokale betrokkenheid) struweelbeplanting aangebracht met betrokken vrijwilligers en een broedhoop voor onder meer de Ringslang aangebracht.

Dit heeft als doel:

- Het vergroten van de lokale betrokkenheid bij de Groenzoom;
- Het betrekken van de natuurverenigingen bij het beheer van de Groenzoom;
- Het vergroten van de bekendheid van het gebied;
- Meer biodiversiteit en beleving in het gebied.

-2 Aanleg paddenpoelen en kleinschalige aanplant

(Akkoord ✓)

Sinds april 2016 is de Beheercombinatie Groenzoom Vof beheerder van natuur- en recreatiegebied de Groenzoom in de gemeenten Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. In het kader van het onderliggende contract en de daarin genoemde EMVI-toezegging voor het graven van twee poelen in 2016 en de daarbij behorende kleinschalige aanplant.

Dit heeft als doel:

- Toename van de diversiteit van zowel flora als fauna in het gebied;
- Toename van de belevingswaarde voor bezoekers;
- Het realiseren van een nieuw type waterpartij, stilstaand water;
- Kansen benutten voor educatie mogelijkheden.

-3 Realiseren takkenril

(Akkoord ✓)

In het voorjaar van 2017 is aan de bloemrijke dijk aan de N470 een poel gerealiseerd. Honden blijken de poel in te lopen, waardoor verstoring plaatsvindt. In de winter van 2017 zijn in de Groenzoom wilgen geknot. De vrijgekomen twijgen zijn gebruikt om de poel af te schermen door een vlechthekwerk te realiseren.

Daarom leggen wij u graag dit verzoek tot wijziging voor met als doel:

- Poel beschermen tegen inloop van honden;
- Realiseren zonplek voor vlinders;
- Vergroten belevingswaarde en betrokkenheid omgeving door hekwerk samen met belangstellenden te realiseren.

-4 Branden halfverharde paden deelgebied 4

(Afgewezen X)

De halfverharde paden in deelgebied 4 groeien langzaam dicht met grassen en kruiden omdat de betreding beperkt is. Dit is conform contract toegestaan. De ecologische waarde van het gebied neemt hierdoor echter af. Ook de toegankelijkheid komt uiteindelijk in het geding.

Daarom leggen wij u graag dit verzoek tot wijziging voor met als doel:

- Zonmogelijkheden voor vlinders te behouden;
- Broedmogelijkheden kleine plevier te behouden;
- Toegankelijkheid van het gebied te waarborgen.

X Het voorstel is afgewezen omdat dichtgroei onderdeel is van het contract. Grootschalig beheersen van de gras-kruiden op de vegetatie is ongewenst, ook vanwege de meerkosten die daarmee samen hangen. Voorstel is pleksgewijs te bekijken hoe fauna bevordert kan worden.

-5 Aanleggen vlinderidylle

(In behandeling ?)

Vlinders en bijen hebben bloemen nodig om nectar en stuifmeel te kunnen vinden en daarmee te overleven. Helaas hebben vlinders en bijen het moeilijk omdat er nog zo weinig bloemrijke plekken zijn. Dankzij Idylle komt hier verandering in. De Vlinderstichting en de Nederlandse Bijenhoudersvereniging leggen samen met veel vrijwilligers idylles aan voor meer kleur in het landschap. Grote bloemrijke plekken in de stad, het buitengebied of langs sloten of wegen. Heerlijke plekken om te wandelen en te genieten.

Ook in de groenzoom willen wij graag invulling geven aan dit mooie initiatief. Zowel in de Groenzoom in de ruige parkzone nabij de N470 als in de bebouwde omgeving van Pijnacker wordt een idylle gerealiseerd. Realisatie vindt plaats in samenwerking met de vlinderstichting.

Daarom leggen wij u graag dit verzoek tot wijziging voor met als doel:

- Het areaal bloeiende vegetatie in de groenzoom te vergroten;
- De aantrekkingskracht van vlinders op de groenzoom verder te vergroten.

-6 Verplaatsen van Landhek

(In behandeling ?)

Op de noordelijke dijk van de bergboezem is nabij molen De Valk vanaf de Molenweg afgelopen voorjaar een nieuw fietspad gerealiseerd. Een deel van de dijk was uitgerasterd, waarbij een landhek toegang bood tot de dijk en het laarzenpad. Dit raster en landhek hebben door de aanleg van het fietspad geen functie meer.

Zowel door pachters als het gebruikersplatform is aangegeven dat nabij de oostelijke entree een hek wenselijk is om percelen van elkaar te scheiden. Dit gebeurt nu met een stalen hek van een pachter. Door het plaatsen van het landhek is het laarzenpad over de dijk permanent toegankelijk. Voorstel is het landhek te verplaatsen.

Daarom leggen wij u graag dit verzoek tot wijziging voor met als doel:

- Het verwijderen van een landhek zonder functie;
- Het realiseren van een functionele afscheiding tussen twee percelen die bij twee verschillende pachters in gebruik zijn;
- Het verbeteren van de toegankelijkheid van het laarzenpad op de dijk rondom de Bergboezem.

- Verwijderen van duiker

(In behandeling ?)

De duiker in de aanvoersloot naar windmolentje 1 in de bergboezem is beschadigd en verzakt. De wateraanvoer stagneert daardoor. De duiker heeft op deze locatie een beperkte functie voor het beheer en de pachter. Ook het hoogheemraadschap staat positief tegenover het verwijderen van de duiker.

Daarom leggen wij u graag dit verzoek tot wijziging voor met als doel:

- Kapotte duiker uit de Bergboezem te verwijderen
- De doorstroming richting windmolentje 1 te verbeteren.

De beheercombinatie heeft ten behoeve van dossiervorming de volgende brieven ingediend met meldingen over bijzonderheden / afwijkingen:

Informatiebrieven

- 1 Ontwikkeling Glanshaverhooiland en Vochtig hooigrasland (2016)
- 2 Gevolgen inunderen Bergboezem (2016)
- 3 Achtergebleven zakbakens in het gebied (2016)
- 4 Ondeugdelijk hang- en sluitwerk en te ondiepe kanoroute (2016)
- 5 Geconstateerde illegale beweiding Molenlaan (2016)
- 6 Onderhoudstoestand witte bruggen (2016)
- 7 Advisering nollen Klapwijkse knoop (2017)

De beheercombinatie heeft de volgende aanvullende prijsaanbiedingen ingediend:

Prijsaanbiedingen

- 1 Offerte herstel opleverpunten bij ingebruikname door beheerder (2016)
- 2 Offerte verwijderen zakbakens en palen in het gebied (2016)
- 3 Offerte verwijderen grof zwerfafval uit sloot (2016)
- 4 Bomen water geven vanaf medio juli (laat gezien weersomstandigheden), laanbomen op kades, op regie (2016)
- 5 Combinatieweg herstellen (2017)
- 6 Aanbrengen afschermde beplanting achter woonhuis nabij parkeerplaats Meerweg (2017)

3.1.2 Keuringslogboek

Gedurende het jaar zijn conform het keuringsplan in het beheerplan voor verschillende aspecten keuringen uitgevoerd:

- Weidevogeltellingen in periode maart – augustus
- Vlinders en soorten diversiteit geteld door het gehele jaar
- Moeras is beoordeeld in november, op ongeveer hetzelfde moment als een jaar eerder tijdens de nul beurt
- Vegetatie is beoordeelt in de periode juni - september. In 2018 vindt de beoordeling plaats in mei/juni en augustus/september
- De beeldkwaliteit is twee keer gemeten. In zowel juli als november zijn 25 meetpunten in de Groenzoom beoordeeld.

De resultaten van deze keuringen zijn verwerkt in de beoordeling van de objecten in hoofdstuk 2.

3.1.3 Risicomanagement

Het beheer- en onderhoud is in 2016 beperkt gestuurd op issues en risico's. Basis was destijds het inrichten van de processen, waarbij de risico's mede bepalend zijn geweest.

In 2017 zijn risico's meer op de voorgrond gekomen door:

- risico's in te delen naar seizoen;
- risico's toe te kennen aan één lid van het uitvoeringsteam, afgestemd op zijn functie.

Sturing op basis van risico's heeft echter nog te weinig plaatsgevonden. In de praktijk sturen wij veelal op de voortgang, onze bevindingen in het veld en input van gebruikers. Daarbij zijn de risico's in beeld, maar niet leidend. Een goede balans tussen beide moet nog gevonden worden.

Doel is de risico's structureel te gaan beoordelen en zo nodig bij te stellen. Dit koppelt de projectleider periodiek terug met de opdrachtgever. Hiervoor stelt hij in de eerste helft van 2018 een protocol op.

Verspreid in het document staan diverse risico's benoemd. Dit betreft onder andere:

- Beleving / ontwikkeling. Natuurwaarden versus gebruik (hond uitlaten) van het gebied. Maar ook doelstellingen flora en fauna versus beleving in het gebied (weidevogels). Hierdoor ontstaat wrijving tussen bepaalde partijen.
- De overmatige ontwikkeling van ongewenste soorten zoals distels en ridderzuring.
- Hoeveelheid ganzen in het gebied heeft invloed op ontwikkeling natuurwaarden.

3.1.4 Veiligheid- en gezondheidsplan

In 2017 hebben er zich (bijna) geen ongevallen voorgedaan. Alle werkzaamheden zijn zonder gevaarlijke situaties uitgevoerd.

Wij hebben wel een aantal onveilige situaties voor bezoekers geconstateerd:

- Loslopende honden op fiets- en wandelpaden die onvoldoende onder commando staan / geen rekening houden met fietsers;
- Wielrenners met relatief hoge snelheden in combinatie met wandelaars op de fietspaden;
- De randen van de fietspaden hebben we in 2017 aangevuld, waardoor gevaarlijke omstandigheden zijn weggenomen;
- Gaten in de Combinatieweg na aanleg van het fietspad aan de zuidwestzijde van de Bergboezem;
- In 2017 is blauwalg geconstateerd in de Groenzoom.

3.2 TECHNISCH MANAGEMENT

De beheercombinatie voert werkzaamheden uit binnen de begrenzing van de Groenzoom zoals die is overeengekomen. Binnen dit beheergebied dragen wij er zorg voor dat het gebied toegankelijk is voor recreanten.

De beheercombinatie is verantwoordelijk voor boomveiligheidsonderzoek (VTA) van de solitaire bomen die verspreid door de Groenzoom zijn aangeplant. In 2016 en 2017 is dit niet uitgevoerd. Begin 2018 vindt dit onderzoek plaats. Dit wordt gekoppeld aan het onderzoek dat de gemeente uitvoert ten behoeve van de laanbomen.

3.2.1 Duurzaamheid

Doelstellingen betreffende duurzaamheid richten zich vooral op het beperken en nuttig hergebruiken van afvalstromen en het beperken van de uitstoot van CO₂.

Transportplan

Maaiwerkzaamheden van weides en sloten nemen vaak meerdere dagen tot weken in beslag. Materieel wordt gedurende deze periode gestationeerd bij T. Vollebregt aan de Kleihooft 60 te Berkel en Rodenrijs, centraal gelegen in de Groenzoom. Medewerkers rijden van daar uit gezamenlijk naar de thuislocatie. De transportafstanden zijn hierdoor beperkt.

Elektrisch voertuig

Bij het informatiepunt is in 2016 een elektrisch voertuig gestationeerd dat gebruikt wordt voor dagelijkse werkzaamheden in de Groenzoom.

In oktober 2017 hebben we een elektrische auto in gebruik genomen, zowel in de Groenzoom als daarbuiten (woon-werk) rijdt de beheerder sindsdien elektrisch. De auto is fraai bestickerd, waardoor deze de Groenzoom ook buiten het gebied zichtbaar maakt. In 2017 is de uitstoot van CO₂ hierdoor al afgenomen.

Aangezien dit voertuig in 2018 het gehele jaar gebruikt zal worden, neemt de uitstoot van CO₂ verder af (onderzoek TNO: elektrische auto op groene stroom stoot minimaal 70 gram CO₂ per kilometer uit. Een benzineauto komt uit op circa 250 g/km). De gemiddelde inzet woon-werk en andere verkeersbewegingen van de beheerder buiten de groenzoom bedraagt 10 tot 15 km. per dag. De afname van uitstoot bedraagt dus minimaal (250-70)x 10 km = 1.800 gram per werkdag.

Elektrisch handgereedschap

Vanaf 2016 zijn wij overgestapt op het gebruik van elektrisch handgereedschap. In de praktijk blijkt de elektrische bosmaaier nog niet altijd geschikt om de ruige vegetatie te maaien. In die gevallen zetten we een bosmaaier op reguliere brandstof in.

Hergebruiken en composteren

In 2017 hebben we wederom zelf gecomposteerd in het gebied. Daarnaast is de eerste snede van de glanshaverhooilanden naar de Bieslandhoeve gebracht. Hier wordt het gebruikt als strooisel voor in de potstallen, om vervolgens als meststof ingezet te worden. Hierdoor heeft veel minder transport over lange afstand plaatsgevonden (2016 25 afvoerbewegingen circa 15 km, 2017 vergelijkbaar aantal bewegingen over <10 km). Al het maaisel is in 2017 dus in de omgeving hergebruikt.

De compost van het maaisel 2016 is gebruikt op het perceel van een lokale agrariër grenzend aan composteringslocatie. In 2018 bieden we de compost van het maaisel 2017 aan tijdens de landelijke compostdag. Daarnaast wordt een deel wederom gebruikt door de lokale agrariër.

Door te beweiden voorkomen we dat maaisel van meer percelen afgevoerd moet worden.

Activiteiten 2018

In 2018 zetten we de ingeslagen weg met zelf-compostering voort.

3.2.2 Verpachten

Het pachtproces is open en transparant in de markt gezet. De beheercombinatie heeft in overleg met de contractmanager ingezet op meer kwaliteit. Door kwaliteitseisen mee te wegen in de gunning is de pachter mede verantwoordelijk voor onze contracteisen, zoals lokale betrokkenheid. Dit heeft onder meer geresulteerd in veelal lokale pachters. De inschrijvingen zijn in 2016 beoordeeld door een beoordelingscommissie op basis van een beoordelingsmodel gebaseerd op inschrijfprijs en kwaliteitstoezeggingen. De beoordelingscommissie bestond uit leden van de beheercombinatie, gemeente Lansingerland, Gebruikersplatform en een rentmeester.

In 2017 is met de meeste pachters het contract verlengt. Eén pachter heeft zijn contract in de Bergboezem opgezegd. Het pachten van de percelen bood in zijn bedrijfsvoering geen meerwaarde. Vervolgens zijn wij in overleg getreden met de andere pachter in de Bergboezem. Hij heeft de gehele Bergboezem in 2017 gepacht. Daarbij zijn voor het gehele areaal nieuwe afspraken gemaakt.

In 2017 is 1 perceel extra in pacht uitgegeven. Dit mede ter compensatie van het niet verpachte perceel aan de Middelweg (2_01), zodat de arealen van de verschillende beheertypen conform contract gerealiseerd worden.

Het is voor de beheercombinatie zaak om de pachters aan de regels in het pachtcontract te houden. De beheercombinatie werkt graag als partner met de boeren samen en stimuleert betrokkenheid. We trekken samen op om de doelstellingen te bereiken. In 2017 zijn enkele keren ongewenste situaties geconstateerd. De ongewenste situaties zijn na overleg alle verholpen.

In het vierde kwartaal is de pacht 2017 geëvalueerd. Met alle 7 pachters heeft een gesprek plaatsgevonden. In het eerste kwartaal van 2018 wordt hen een nieuw contract aangeboden. Dit geldt niet voor de Bergboezem. Hiervoor is besloten de pacht opnieuw aan te besteden.

In 2016 is de pacht voor de Bergboezem uitgegeven aan twee pachters (ca. 33% - 66%). In 2017 heeft 1 pachter opgezegd, waarna de andere pachter dit heeft overgenomen. Daarbij zijn op basis van de ervaringen in 2016 voor het gehele gebied afspraken gemaakt over de invloed van het beheer (doelstelling weidevogels) en de waarde voor de pachter.

Na evaluatie is besloten het beheer (en daarmee het pachtcontract) aan te passen. Dit betekent dat wij wederom nieuwe afspraken zouden moeten maken. Zowel richting de huidige pachter, richting geïnteresseerde andere pachters als richting de opdrachtgever is er naar onze mening geen sprake meer van een transparant proces en prijsbepaling als we opnieuw in overleg zouden gaan met de pachter. Door middel van een nieuwe aanbesteding kunnen we voor deze percelen de pacht voor de komende periode opnieuw transparant verzorgen. Door de ervaring in 2016 en 2017 verwachten wij dat komende jaren wijzigingen beperkt nodig zijn. Bij wederzijdse tevredenheid over de samenwerking vindt op basis van een evaluatie in dat geval jaarlijks verlenging plaats.

Gezien de omvang van de Bergboezem in relatie tot de omvang die een pachter in zijn bedrijfsvoering in kan passen, is de Bergboezem onderverdeeld in 4 te verpachten percelen. Alle geïnteresseerde pachters hebben daarbij de mogelijkheid in te schrijven. Wederom zijn zowel de prijs als het kwaliteitsaspect (onder andere lokale betrokkenheid,

duurzaamheid bedrijfsvoering) bepalend voor de gunning. Gunning van meerdere percelen aan 1 pachter is mogelijk.

In 2018 gaan we opnieuw met pachters in gesprek hoe op de door hen gepachte percelen om te gaan met distels en zuring. Ook het extra maaibeheer voor het hoogheemraadschap wordt met hen afgestemd.

3.2.3 Recreatiemonitoring

In 2016 is in een afstudeeropdracht onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de recreatie in De Groenzoom objectief in beeld te brengen. Allereerst is literatuuronderzoek gedaan, vervolgens is in het veld geteld en is een enquête uitgevoerd. De resultaten zijn verwerkt in het jaarverslag 2016.

In 2017 zijn geen tellingen uitgevoerd. Deze voeren we 2-jaarlijks uit. Dit geeft een duidelijk beeld van de tendensen. Beheerder Corn Noorman geeft aan dat de intensiteit van de recreatie naar zijn idee in 2017 is toegenomen ten opzichte van 2016. Dit geldt met name voor de groep wandelaars, hardlopers, hondenbezitters, fietsers, mountainbikers en natuurliefhebbers (vogelaars). De groep skaters, rolschaatsers, vissers en kanoërs is nog steeds ondervertegenwoordigd. Het aantal ruiters lijkt mij gelijk gebleven, het zijn vooral de ruiters uit de directe omgeving. Weersafhankelijke gebruikers zijn de kite-surfer (één keer waar genomen op de grote plas) en de schaatser. In 2017 is relatief veel geschaatst op de bevroren plasdras in de Bergboezem, maar ook bijvoorbeeld op de kanoroute.

In 2018 vindt opnieuw recreatiemonitoring plaats. We zijn voornemens dit samen met het gebruikersplatform op te pakken. In ieder deelgebied van de Groenzoom tellen we gedurende één uur de gebruikers (wandelaars, kanoërs, fietsers, ruiters etc.). Tevens verspreiden wij een enquête waarin we de gebruikers bevragen over hun bevindingen.

3.3 OMGEVINGSMANAGEMENT

3.3.1 Gastheerschap en toezicht

In de Groenzoom staan gastheerschap en toezicht hoog in het vaandel. We vinden het belangrijk dat alle bezoekers in het gebied zich veilig en welkom voelen.

Informatiepunt

Elke woensdagmiddag – met uitzondering van de tweede woensdagmiddag in de maand als natuurwandelingen plaats vinden – houdt de beheerder een inloopmoment tussen 13:00-15:00 uur op ons informatiepunt aan de Kleihoogt. Mensen kunnen hier terecht voor vragen en opmerkingen over De Groenzoom. Van deze gelegenheid wordt wisselend gebruik gemaakt. Regelmatig ontvangt de beheerder niemand, anderzijds komen lokaal betrokkenen met regelmaat met hun vragen langs. Gemiddeld betekent dit 1 tot 3 bezoekers per keer.

Activiteiten toezicht beheerder

Dagelijks wordt er door Cor Noorman toezicht gehouden in de Groenzoom. Externe meldingen of constateringën waarop handhaving noodzakelijk is meld hij bij de betreffende handhavingsambtenaar. In het meldingenlogboek is dit inzichtelijk.

Daarnaast vindt periodieke afstemming plaats met de handhavers van de gemeenten Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. In 2017 heeft dit overleg enkele keren plaatsgevonden, maar is het ook enkele keren geannuleerd. In 2018 zetten we dit voort. De frequentie zal lager zijn, 2 keer per jaar.

Meldingen

Alle meldingen die bij de Beheercombinatie zijn binnengekomen zijn genoteerd in het meldingenlogboek.

Activiteiten 2018

In 2018 zetten we bovenstaande activiteiten voort.

3.3.2 Stimuleren lokale betrokkenheid

Voor het creëren van draagvlak en het zorgen van meer lokale kennis over het (beheer)gebied vinden wij het erg belangrijk dat lokale betrokkenheid gestimuleerd wordt. Er bestaan mogelijkheden tot burgerparticipatie, zo kan middels de natuurwerkdag meegeholpen worden met beheerwerkzaamheden.

Cursus broedvogelmonitoring

In 2016 hebben wij een broedvogelmonitoringscursus mede mogelijk gemaakt. De beheerder heeft de deelnemers vervolgens begeleid. Dit is in 2017 voortgezet. 15 deelnemers hebben in verschillende delen van de Groenzoom opnieuw broedvogels gemonitord. Dit doen zij mede in het kader van het BMP project SOVON broedvogels.

Ondersteunen

De beheercombinatie heeft een initiatief ontvangen van een lokale imker uit Berkel en Rodenrijs voor het plaatsen van een aantal bijenkasten in de Groenzoom in combinatie met educatielessen. In 2017 is dit succesvol ingezet en ook in 2018 worden hierover afspraken gemaakt

Rotta

Rotta beheert in het werkgebied van de Groenzoom nabij de Klapwijkse Knoop een eigen deelgebiedje. Jaarlijks wordt in overleg met de beheerder de voortgang bepaald. De beheercombinatie zorgt voor de afvoer van het maaisel. In 2018 vind kleinschalig aanvullende aanplant plaats om de diversiteit te vergroten.

Schooljeugd

Op de landelijke zaaidag hebben circa 30 basisschoolscholieren van de Poolster uit Berkel en Rodenrijs meegeholpen met het inzaaien van een bijen- en vlindermengsel. Naast het vergroten van de diversiteit stimuleren we daarmee ook de bewustwording bij de jeugd.

Nationale natuurwerkdag

Op zaterdag 4 november 2017 vond de tweede nationale natuurwerkdag in De Groenzoom plaats. Met in totaal 15 vrijwilligers is een deel van de knotwilgen langs het Ruyvensepad geknot en is van de vrijgekomen takken een begin gemaakt met het maken van een takkenril bij een paddenpoel.

Landelijk

waterwerkdag

De gemeente Lansingerland nam dit jaar deel aan de landelijke waterwerkdag. Verschillende partijen gaven in het standje in het gemeentehuis tekst en uitleg. Ook de beheercombinatie was vertegenwoordigd. Wij gaven onder andere uitleg over de waterbergende functie van de bergboezem en de aanwezige watergerelateerde flora en fauna in het gebied.

Excursies / presentaties

Van april t/m december, met uitzondering van september, zijn in totaal 12 natuurwandelingen georganiseerd. Hieraan hebben in totaal zo'n 230 mensen deelgenomen. Daarnaast zijn nog vijf excursies op verzoek van scholen en diverse instanties georganiseerd (o.a. politieke partij, dag van de eenzaamheid, plattelandsvrouwenvereniging "De Fietsdames"), waaronder ook een fietsexcursie.

Samen met Groenaanmeldingsbedrijf Punt beheren, onderhouden en ontwikkelen wij sinds 2016 natuurgebied De Groenzoom. Cor Noorman is verantwoordelijk voor het dagelijkse beheer in het gebied en neemt geïnteresseerden regelmatig mee het gebied in. Cor vertelt hier meer over de natuurexcursies.

Ik ben dit voorjaar gestart met het organiseren van natuurexcursies. Het is van belang deelnemers zoveel mogelijk te laten genieten van al het moois dat moeder natuur te bieden heeft, door te leren kijken, te ruiken en te voelen. Mijn inzet is erop gericht mensen in het hart te raken met een natuurbeleving. Verwondering, bewondering en enthousiasme leiden tot nieuwsgierigheid naar kennis en hiermee tot bewustwording van de schoonheid en diversiteit van flora en fauna. Hopelijk wordt men hierdoor geprikkeld om (meer) verantwoord en duurzaam met de natuur en het milieu om te gaan.

VEEL BELANGSTELLING

Elke tweede woensdag van de maand kunnen belangstellenden deelnemen aan een natuurwandeling. Bekendmaking vindt

plaats via de website van De Groenzoom, sociale media en lokale kranten. Na een voorbereidende fase ging de eerste natuurwandeling medio april van start met 14 deelnemers. Al snel bleek er boven verwachting veel animo te zijn om deel te nemen aan een natuurwandeling. Het aantal aanmeldingen liep soms op tot ruim 50! Om die reden is besloten om twee wandelingen achter elkaar te lopen. Van april tot en met oktober zijn zes natuurwandelingen georganiseerd, waaraan in totaal ruim 160 mensen hebben deelgenomen. Daarnaast heb ik nog vijf excursies op verzoek van scholen en (gemeentelijke) instanties georganiseerd, waaronder ook een fietsexcursie.

KRENTEN IN DE PAP

Tijdens de natuurwandelingen zijn onder

andere diverse soorten reigers, eenden, steltlopers, dagvlinders, juffers en libellen gezien. Voor de meeste deelnemers waren de foeragerende zwarte ibissen en lepelaars langs de kanoroute het hoogtepunt van de wandeling. Een hoogtepunt van een heel andere orde viel de deelnemers ten deel tijdens de wandeling in mei. Hun aandacht werd getrokken door twee zeer luidruchtig roepende en druk met de vleugels trillende tureluurs; zij waren verhit bezig met hun paringsvoorspel om weinig later over te gaan tot de daad. Het gegiechel en de krenten van verwondering verraadden, dat dit niet alledaags waar te nemen ritueel veel indruk op de deelnemers had gemaakt.

 @DeGroenzoom

 facebook.com/Groenzoom

 linkedin.com/company/867585

 www.degroenzoom.nl

COR NOORMAN

Beheerder
De Groenzoom

OOK DEELNEMEN?

De laatste natuurexcursies van dit jaar zijn inmiddels geweest. Vanaf februari 2018 worden weer nieuwe wandelingen georganiseerd. Wil je ook een keer deelnemen? Volg De Groenzoom op bovenstaande kanalen voor meer informatie. Aanmelden kan door een e-mail aan Cor te sturen via beheer@degroenzoom.nl

Gebruikersplatform

De beheercombinatie woont alle overleggen van het gebruikersplatform bij. Waar nodig lichten we gemaakte keuzes of de voortgang van werkzaamheden toe.

In 2017 is de rolverdeling in het gebruikersplatform steeds duidelijker geworden. Het gebruikersplatform heeft enkele commissies samengesteld. In 2018 gaan we onder andere samen kijken hoe het gebruikersplatform zich op de site beter kan presenteren.

Beleidswijziging hondenbeleid

Vele hondenbezitters maken graag gebruik van de Groenzoom om een ommetje te maken met de hond. Onze beheerder wordt regelmatig aangesproken over loslopende honden en de regels daaromtrent. De loslopende honden leiden tot ergernis als ze andere honden lastig vallen of bezoekers voor de voeten lopen. Daarnaast beïnvloeden (loslopende) honden de natuurwaarden. De afspraken over honden in de groenzoom waren onduidelijk.

In 2017 is een nieuwe APV vastgesteld waarin de afspraken duidelijk zijn vastgelegd. Vervolgens zijn de verenigde hondeneigenaren en de belangenbehartigers van de natuur samen met de beheercombinatie in gesprek gegaan om deze regels met fysieke maatregelen een praktische invulling te geven in De Groenzoom. In 2018 worden deze gesprekken afgerond en de overeengekomen maatregelen uitgevoerd en gecontroleerd. Vooralsnog zijn parels aangewezen waar het uitlaten van de hond wordt ontmoedigd. Daarnaast worden voorzieningen voor honden gerealiseerd, zoals een zwemstrand.

Activiteiten 2018

In 2018 zetten we het overgrote deel van bovenstaande activiteiten voort. Daarbij kijken we naar lokale initiatieven om opnieuw scholen te betrekken. Daarnaast zijn er diverse aanvragen om meer te komen vertellen over de groenzoom. Zo staan de volgende presentaties al gepland in 2018:

- Presentatie natuur en milieugroep Pijnacker,
- Presentatie in bibliotheek Oostland

3.3.3 Communicatie omgeving

Communicatie gebeurt niet alleen in de Groenzoom zelf maar ook via de website, sociale media en (lokale) nieuwsbladen. Via de verschillende communicatiekanalen communiceert de beheercombinatie naar de bezoekers en andere geïnteresseerden van de Groenzoom. Dit gebeurt via de volgende communicatiekanalen:

- Website (www.degroenzoom.nl)
- Twitter
- Facebook
- LinkedIn

Website

De website wordt veel gebruikt voor het plaatsen van nieuws. Het gaat het onder andere om:

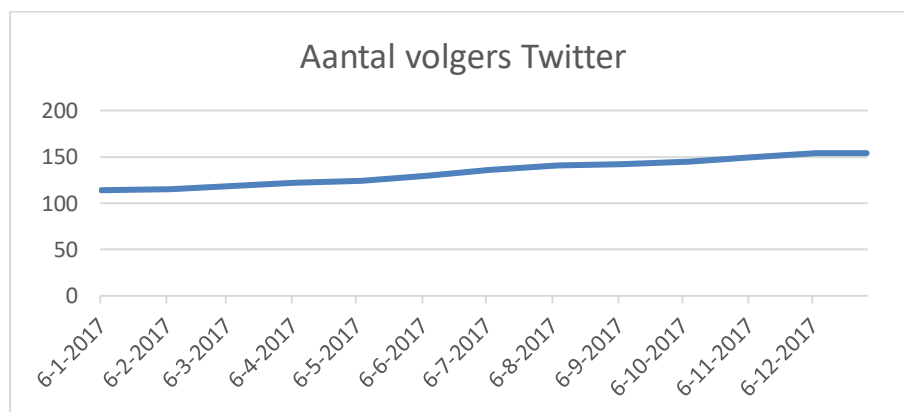
- Persberichten
- Aankondigingen van nieuwe evenementen
- Verslagen van evenementen door bezoekers
- Andere nieuwswaardigheden

Nieuwsitems en persberichten worden ook via Facebook en Twitter gedeeld, waarbij wordt verwezen naar de website van De Groenzoom. Daarnaast wordt Twitter gebruikt om korte nieuwsberichten te verspreiden over bijvoorbeeld nieuwsitems op de website, nieuwe evenementen of wijzigingen in de bereikbaarheid.

Twitter

Het aantal volgers op twitter is in 2017 ten opzichte van 2016 gestegen. Uit de gegevens kwam naar voren dat een tweet met daarin een waarschuwing over de aanwezigheid van blauwalg in de Groenzoom (<http://ow.ly/YUqQ30czWBb>) het meest gedeeld is.

6-1-2017	114
8-2-2017	115
3-3-2017	118
7-4-2017	122
8-5-2017	124
8-6-2017	130
7-7-2017	136
8-8-2017	141
7-9-2017	142
9-10-2017	145
8-11-2017	150
7-12-2017	154
31-12-2017	154

Aantal volgers op Twitter

Datum	14-6-2017
Aantal weergaven	3844
Totaal aantal interacties	57
Aantal retweets	10
Clicks op link	21
Clicks op profiel	12

Absolute cijfers volgers Twitter

Algemene cijfers Twitter

Facebook

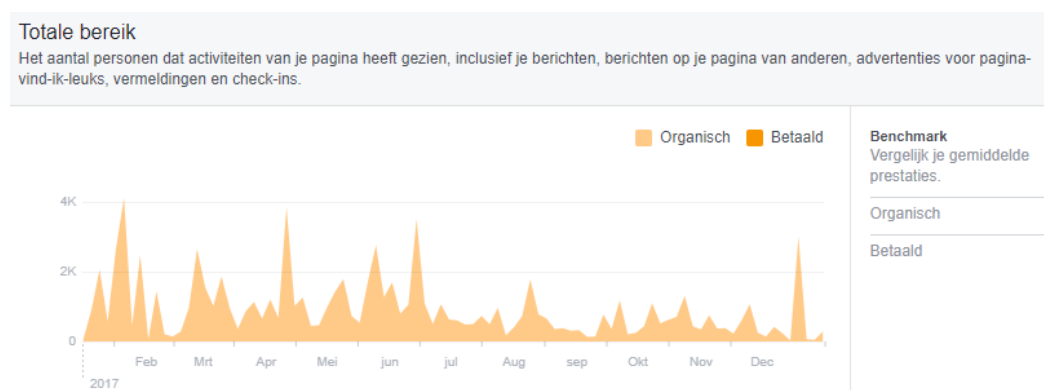
Facebook wordt door bezoekers gebruikt om foto's van De Groenzoom te delen, vragen te stellen en opmerkingen te plaatsen. De Beheercombinatie de Groenzoom beantwoordt deze vragen en reageert ook op verschillende manieren op foto's die worden gedeeld (vind ik

leuk, een reactie plaatsen etc.). Het aantal bezoekers van de Facebookpagina stijgt (zie figuur 4).

Figuur 4 Het aantal bezoekers dat de Facebookpagina leuk vindt stijgt

Figuur 5 Bereik van de Facebookpagina

Het bereik is gedurende de periode verschillend. Op het moment dat er een bericht wordt geplaatst is het bereik het grootst (zie figuur 5).

De top 5 berichten op Facebook.

Bericht	Bereik	Click op bericht	Reacties, opmerkingen en deelacties
Blauwalg in De Groenzoom Bij de roofvogelboerderij aan de Kleihoogt en moerasdeel in deelgebied 1 is...	4417	660	53
Het is op dit moment een drukte van belang in het natuurgebied De Groenzoom. Veel vogels hebben binnen De Groenzoom de ideale plek gevonden om te broeden. Om de vogels gedurende het broedseizoen met rust te laten, is de APV ...	3103	37	63
Aan iedereen die er zondag was, bedankt voor de geslaagde dag! http://ow.ly/n4hs30ficHp We kijken uit naar de 3e editie #ontdekdekleihoogt!	33054	31	10
Zaterdag 4 november a.s. kunnen kinderen én volwassenen deelnemen aan verschillende activiteiten tijdens de tweede Natuurwerkdag in De Groenzoom...	2921	17	7
Komt u zondag ook naar 'Ontdek de Kleihoogt!'?...	2408	40	24

■ Bereik: organisch/betaald ■ Klikken op berichten ■ Reacties, opmerkingen en deelacties

Gepubliceerd	Bericht	Type	Doelgroep	Bereik	Betrokkenheid	Promoten
31-10-2016 15:13	 Leuk artikel over De Groenzoom in De Heraut. Beheerde			1,4K ■	78 25 ■ ■	Bericht promoten
5-12-2016 15:35	 De Groenzoom heeft het bericht van Telstar Online gedeeld			1,3K ■	132 36 ■ ■	Bericht promoten
7-11-2016 9:18	 Geslaagde eerste natuurwerkdag. We willen iedereen di			920 ■	76 47 ■ ■	Bericht promoten
2-12-2016 10:00	 Er zijn in De Groenzoom speciale gebieden aangewezen			838 ■	74 22 ■ ■	Bericht promoten
3-1-2017 14:19	 Wij wensen iedereen een heel fijn 2017! We hopen dat ie			628 ■	34 15 ■ ■	Bericht promoten

Figuur 6 Top 5 populaire berichten op Facebook

Persberichten

Vanuit de Beheercombinatie de Groenzoom zijn verschillende persberichten verstuurd. Deze zijn ook via de website en social media gedeeld. Het gaat om de volgende persberichten:

1. Natuurexcursies

Verschillende persberichten zijn gepubliceerd ter kennisgeving van geplande natuurexcursies.

2. Natuurwerkdag in De Groenzoom

Geplaatst in RecreatiefTotaal (online), Vitale Groene Stad (online), groeneruimte.nl (agenda en online), RekreaVakkrant en E&W digitaal, Stadswerk Magazine.

3. Optimaliseren weidevogelbeheer in de Bergboezem

Geplaatst in Hart van Holland ed. Lansingerland, De Heraut, www.herautonline.nl, www.groeneruimte.nl

4. Rust voor rammelende hazen en broedende weidevogels in De Groenzoom

Geplaatst in www.denootdorpschecourant.nl en De Heraut

5. CO2-neutraal rijden door De Groenzoom

Geplaatst in Telstar, Eendracht Ypenburg, Eendracht Pijnacker, Hart van Holland ed. Hillegersberg – Schiebroek, De Heraut, Hart van Holland ed. Lansingerland, www.herautonline.nl

6. Winterwandeling De Groenzoom in kerstsferen

Geplaatst in www.herautonline.nl en De Heraut

7. Leerlingen Poolsterschool leggen basis voor Idylletuinen Groenzoom

De Heraut en www.herautonline.nl

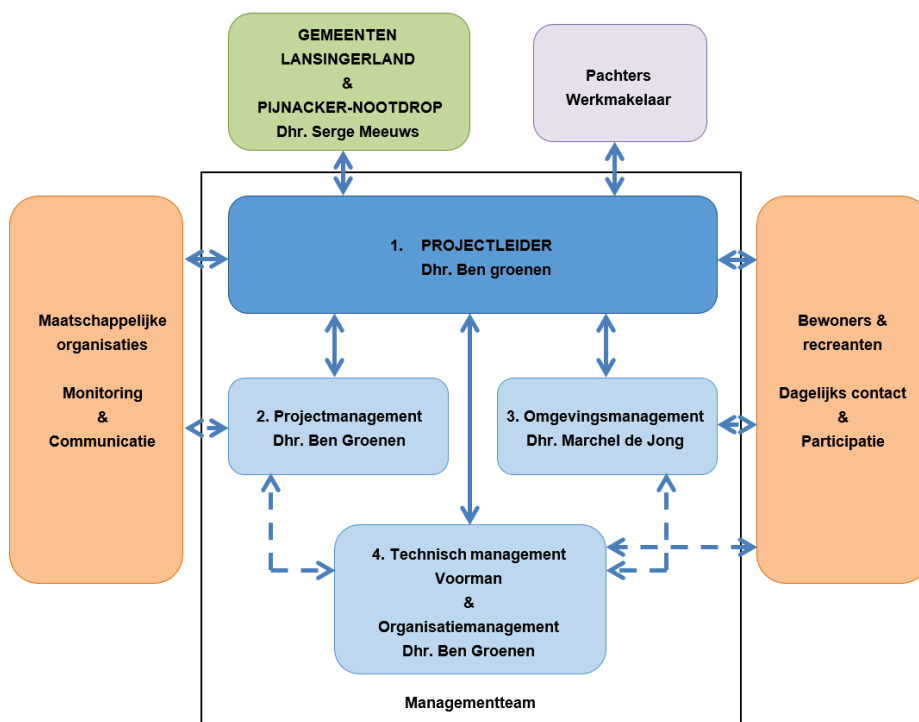
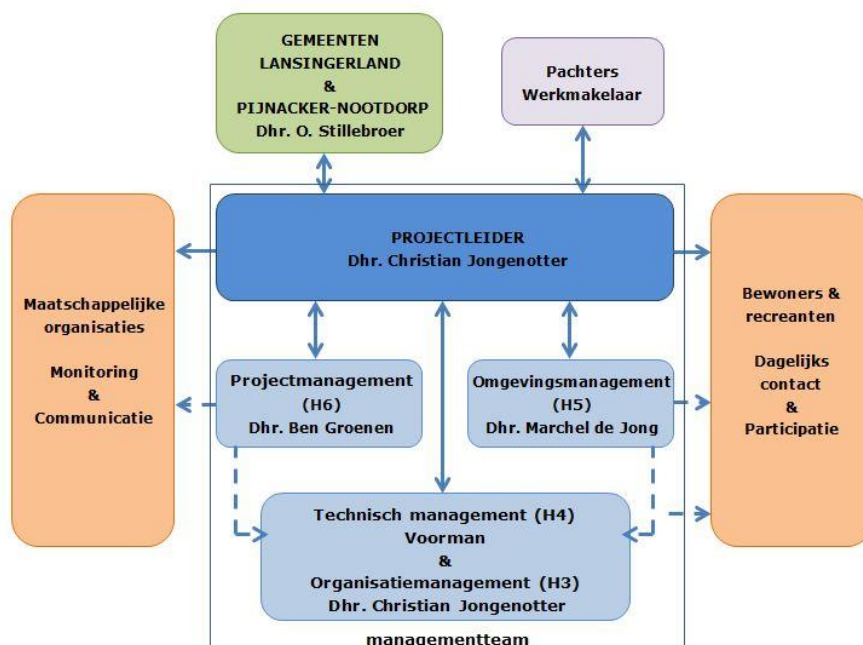
Activiteiten 2018

In 2018 blijven de we dezelfde communicatiemiddelen gebruiken. Hiermee kunnen we een diverse groep geïnteresseerden bereiken en zijn wij tevens bereikbaar voor vragen en opmerkingen. Doelstelling is het aantal volgers te laten stijgen. Daarnaast willen we ook het aantal persberichten laten toenemen. Dit is in samenhang met publicaties die lokale media en vakliteratuur zelfstandig realiseren na bijvoorbeeld bijwonen van activiteiten en interviews. Uiteindelijk is de kwaliteit belangrijker dan de kwantiteit, maar door in diverse media zichtbaar te zijn willen we een breed publiek bereiken.

3.4 ORGANISATIEMANAGEMENT

3.4.1 Organisatie

In het laatste kwartaal van 2017 zijn zowel in de organisatie van de opdrachtgever als opdrachtnemer veranderingen doorgevoerd. Onderstaande schema's geven de oude situatie (boven) en nieuwe situatie weer (onder).

3.4.2 Social return

Voor het beheer van de Groenzoom hebben wij de verplichting om aan de SROI invulling van 5% van de aanneemsom te voldoen: € 15.417,-, per jaar. Dit proces is samen met de ambtenaar van de gemeente Lansingerland in 2016 voorspoedig doorlopen, waardoor per 14 maart 2016 drie SROI kandidaten werkzaam waren in de Groenzoom. Door de vaste aanstellingen die hieruit voortgekomen zijn voldoet de beheercombinatie aan de social return verplichting tot 31 december 2021.

3.4.3 Externe inzet

In 2017 is een afstudeerder van InHolland Delft toegevoegd aan het team. Hij heeft onderzoek gedaan in de Bergboezem naar alle aspecten die van invloed zijn op ons hoofddoel weidevogels (maaibeheer, bemesting, verstoring etc.) en daarnaast de kansen/bedreigingen voor het gebied (recreatie, nieuwbouw omgeving, waterretentie). Uit het onderzoek kwam naar voren dat de aanwezigheid van voldoende plas-dras en kruidenrijke vegetatie zeer belangrijk zijn voor een hogere overlevingskans onder de weidevogelkuikens. Om dit te realiseren wordt een vermindering van de hoeveelheid ruige stalmest geadviseerd. Daarnaast wordt het advies gegeven om een nader onderzoek uit te voeren naar de nutriëntenhuishouding in de bodem. Om de maximale / ideale hoeveelheid ruige stalmest te bepalen is inzicht nodig in de hoeveelheid aan vrij opneembaar fosfaat in bodem. Het vrij opneembare deel fosfaat heeft invloed op vergrassing en op de ontwikkeling van een kruidenrijk grasland.

In 2017 heeft in de Groenzoom ook een onderzoek naar de argusvlinder plaatsgevonden door een universitair stagiair woonachtig in de omgeving van de Groenzoom. In dit onderzoek is de Groenzoom vergeleken met de duinen van Meijendel. Deze vergelijking in habitat is gemaakt omdat de Argusvlinder het in de duinen van Meijendel redelijk goed doet. Uit dit onderzoek komt naar voren dat het beheer in de Groenzoom beter afgestemd kan worden om te zorgen dat het aanbod van verticale structuren, dode vegetatie en nectarbloemen wordt verhoogd.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Waargenomen soorten

Bijlage 6 Waargenomen soorten

Overige soorten in de Groenzoom

Aalscholver	Grauwe Vliegenvanger	Kleine Mantelmeeuw	Spreeuw
Baardman	groene kikker (soort onbepaald)	Koperwiek	Sprinkhaanzanger
Beflijster	Groene Specht	Krakeend	Staartmees
Bergeend	Groenling	Kramsvogel	Steenrode heidelibel
Blauwborst	Groenpootruiter	Krombekstrandloper	Stenuil
Blauwe Reiger	Grote Bonte Specht	Kuifeend	Steltkluut
Boerenwaluw	Grote Canadese gans	Lantaarntje	Tafeleend
Bokje	Grote Gele Kwikstaart	Lepelaar	Tapuit
Bonte Strandloper	Grote keizerlibel	Meerkoet	Temmincks Strandloper
Boomvalk	Grote Mantelmeeuw	Merel	Tjiftjaf
Bosrietzanger	Grote roodoogjuffer	Middelste Zaagbek	Torenavalk
Bosruiter	Grote Zaagbek	Nijlgans	Turkse Tortel
Brandgans	Grote Zilverreiger	Oeverloper	Veldmuis
Bruine Kiekendief	Haas	Oeverwaluw	Velduil
Buidelmees	Heggenmus	Ooievaar	Vink
Buizerd	Holenduif	Paapje	Visdief
Casarca	Houtsnip	Pijlstaart	Vroege glazenmaker
Cetti's Zanger	Huiswaluw	Pimpelmees	Waterhoen
Dodaars	IJsvogel	Platbuik	Waterpieper
Dwergmeeuw	Kauw (spermologus)	Porseleinhoen	Waterral
Dwergmuis	Keep	Purperreiger	Waterrietzanger
Ekster	Kemphaan	Putter	Watersnip
Fazant	Kievit	Regenwulp	Wezel
Fitis	Kleine Plevier	Rietgors	Wilde Eend
Fuut	Kleine Zilverreiger	Rietzanger	Winterkoning
Gaai	Kluut	Ringmus	Wintertaling
Geoorde Fuut	Kneu	Roerdomp	Witgat
Gewone dwergvleermuis	Knobbelzwaan	Roodborst	Witte Kwikstaart
Gewone oeverlibel	Koekoek	Roodborsttapuit	Wulp
Gewone pad	Koereiger	Rosse stekelstaart	Zanglijster
Gierzwaluw	Kokmeeuw	Slechtvalk	Zwarte Ibis
Goudplevier	Kolgans	Slobeend	Zwarte Kraai
Grasmus	Konijn	Smient	Zwarte Ruiter
Graspieper	Koolmees	Snor	Zwarte Stern
Grauwe Franjepoot	Kleine Karekiet	Sperwer	Zwarte Wouw
Grauwe Gans		Spotvogel	Zwartkop